

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜT ÜRETİCİLERİNİN MEVCUT HAYVANCILIK POLİTİKALARI KONUSUNDA BİLİNÇ DÜZEYİNİN İNCELENMESİ: ÇANAKKALE İLİ BİGA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Burcu BÜYÜKCAN

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

ÇANAKKALE

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜT ÜRETİCİLERİNİN MEVCUT HAYVANCILIK POLİTİKALARI KONUSUNDA BİLİNÇ DÜZEYİNİN İNCELENMESİ: ÇANAKKALE İLİ BİGA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Burcu BÜYÜKCAN

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Tezin Sunulduğu Tarih: **12/06/2019**

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Sibel TAN

ÇANAKKALE

Burcu BÜYÜKCAN tarafından Prof. Dr. Sibel TAN yönetiminde hazırlanan ve **12/06/2019** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan "**Süt Üreticilerinin Mevcut Hayvancılık Politikaları Konusunda Bilinç Düzeyinin İncelenmesi: Çanakkale İli Biga İlçesi Örneği"** başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

TEZ SINAVI SONUÇ FORMU

JÜRİ

Prof. Dr. Sibel TAN ……

Başkan

Doç. Dr. Renan TUNALIOĞLU ……

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Bengü EVEREST ……

Üye

Prof. Dr. Levent GENÇ
Müdür
Fen Bilimleri Enstitüsü

Sıra No:……

Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince Desteklenmiştir. Proje Numarası:FYL-2018-1379

İNTİHAL (AŞIRMA) BEYAN SAYFASI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Burcu BÜYÜKCAN

TEŞEKKÜR

Tezimin hazırlarken araştırmamın tüm aşamalarında benden destek ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Sibel TAN'a, Tarım Ekonomisi Bölüm öğretim üyelerinden sayın Dr. Öğr. Üyesi Bengü EVEREST'e sonsuz saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Araştırmamın anket aşamasında anket sorularını sabırla cevaplayan Biga İlçesi, Çakırlı, Karahamzalar ve Yeniçiftlik Köyü süt üreticilerine teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca araştırmam süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve her türlü desteği ile çalışmama yardımcı olan sevgili eşim Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Burak BÜYÜKCAN'a ve canım kızlarım Duru ve Defne'ye de sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Burcu BÜYÜKCAN

Çanakkale, Haziran 2019

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
da	Dekar
DGD	Doğrudan Gelir Desteği
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EBK	Et ve Balık Kurumu
FAO	Food and Agriculture Organization
IPA	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
IPARD	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
Kg	Kilogram
Kr	Kuruş
lt	Litre
OTP	Ortak Tarım Politikası
SEK	Süt Endüstrisi Kurumu
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TKDK	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TL	Türk Lirası
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKVET	Hayvan Kayıt Sistemi
YEMSAN	Yem Sanayii

ÖZET

SÜT ÜRETİCİLERİNİN MEVCUT HAYVANCILIK POLİTİKALARI KONUSUNDA BİLİNÇ DÜZEYİNİN İNCELENMESİ: ÇANAKKALE İLİ BİGA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Burcu BÜYÜKCAN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Sibel TAN
12/06/2019, 53

Çanakkale İli Biga İlçesinde süt üreticiliği önemli bir tarımsal faaliyettir. İlçe'nin toplam hayvansal üretim değeri içerisinde süt üretiminin aldığı pay %55 civarındadır. Araştırmada Biga ilçesinde süt üretiminin en yüksek, orta düzeyde ve en az olduğu köyler gayeli olarak seçilmiş, seçilen bu köylerde kooperatif üyesi olan süt üreticilerinin tam sayım yöntemiyle anket yapılmasına karar verilmiştir. Seçilen 186 üreticiden ulaşılabilen 177'si ile anket yapılmıştır. Anketlerden elde edilen verilerden üreticilerin sosyo-ekonomik durumlarını, işletme özelliklerini, hayvancılık desteklerinden faydalanma durumlarını ortaya koymak amacıyla temel tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Mevcut hayvancılık desteklerinden faydalanma durumlarını etkileyen faktörler ise "Lojistik Regresyon" yöntemi ile analiz edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre kooperatif ortaklarının buzağı desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörler yaş, eğitim, tarımsal eğitim alma, tv de tarımsal programları izleme, bilgiye ulaşmada internet kullanımı, tarım dışı gelir varlığı, destekleri takip ettikleri kaynak olarak tespit edilmiştir. Diğer yandan kooperatif ortaklarının süt primi desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörlerin eğitim, bilgiye ulaşmada internet kullanımı, kurumlarla görüşme sıklığı, arazi miktarı olduğu anlaşılmıştır.

Uygulamada olan politikaların başarısı ve hayvancılığa ayrılan desteklerin amacına uygun olarak dağıtımı için üreticilerin sahip olduğu niteliklerin geliştirilmesi ve hayvancılıktaki yapısal problemlerin çözümü uygulanan politikalarda başarı şansını ve üretici memnuniyetini artırabilecektir.

Anahtar sözcükler: Süt Politikaları, Süt Hayvancılığında Örgütlenme, Biga

ABSTRACT

EXISTING LIVESTOCK POLICIES OF DAIRY MANUFACTURERS INVESTIGATION OF THE LEVEL OF CONSCIOUSNESS: THE CASE OF BİGA DISTRICT OF ÇANAKKALE

Burcu BÜYÜKCAN
Çanakkale Onsekiz Mart University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Master of Science Thesis in Agricultural Economics
Advisor: Prof. Dr. Sibel TAN
12/06/2019, 53

Milk production is an important agricultural activity in Biga District of Çanakkale Province. The share of milk production in the total animal production value of the district is around 55%. In the research, the villages with the highest, medium and minimum milk production in Biga district were selected for the purpose and it was decided to conduct a survey with the full census method of the milk producers who are members of the cooperatives in these selected villages. The survey was conducted with 177 of the 186 selected producers. From the data obtained from the questionnaires, basic descriptive statistics were used in order to reveal the socio-economic status of the producers, their operational characteristics, and the status of benefiting from livestock supports. Factors affecting the status of benefiting from existing livestock supports were analyzed by "Logistic Regression" method.

According to the results of the analysis, factors affecting the satisfaction of the cooperative partners with calf support were determined as age, education, receiving agricultural training, watching agricultural programs on TV, internet usage in accessing information, non-agricultural income existence and support. On the other hand, it was found out that the factors affecting the satisfaction of the cooperative partners with milk premium support were education, internet access to information, frequency of interviews with institutions and amount of land.

Developing the qualifications of the producers for the success of the policies in practice and the distribution of supports allocated to animal husbandry in accordance with

the purpose and solving the structural problems in animal husbandry will increase the chance of success in the policies implemented and producer satisfaction.

Keywords: Dairy Policies, Organization in Dairy Farming, Biga

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ SINAVI SONUÇ FORMU ii
İNTİHAL (AŞIRMA) BEYAN SAYFASI iii
TEŞEKKÜR iv
SİMGELER VE KISALTMALAR v
ÖZET vi
ABSTRACT vii
ÇİZELGELER DİZİNİ xi
BÖLÜM 1 1
GİRİŞ 1
1.1. Konunun Önemi 2
1.2. Araştırmanın Önemi 3
1.3. Araştırmanın Amacı 4
1.4. Araştırmanın Kapsamı 5
1.5. Araştırma Bölgesine İlişkin Genel Bilgiler 6
1.6. Türkiye'de Hayvancılık Destekleme Politikaları 7
1.6.1. 1980 Öncesi Destekleme Politikaları 8
1.6.2. 1980-2000 Yılları Arasında Destekleme Politikaları 10
1.6.3. 2000 Yılından Günümüze Kadar Uygulanan Hayvancılık Politikaları 10
1.6.4. Kırsal Kalkınma Amaçlı Tarımsal Desteklemeler 18
BÖLÜM 2 22
ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 22
BÖLÜM 3 26
MATERYAL VE YÖNTEM 26
3.1. Materyal 26
3.2. Yöntem 26
3.2.1. Verilerin Toplanmasında Kullanılacak Yöntem 26
3.2.2. Verilerin Analizinde İzlenecek Yöntemler 26
BÖLÜM 4 27
ARAŞTIRMA BULGULARI 27
4.1. Genel Bulgular 27
4.1.1. Demografik Göstergeler 27
4.1.2. Tarımsal Varlıklar ve Tarımsal Yapı ile İlgili Bulgular 29
4.1.3. Üreticilerin Gelir Durumu ile İlgili Genel Bulgular 35

4.1.4. Üreticilerin Pazarlama Yapısı 36
4.1.5. Üreticilerin Örgütlenme Durumu 37
4.2. Mevcut Politika ve Destekleme Uygulamaları ile İlgili Bulgular 38
BÖLÜM 5 45
SONUÇ VE ÖNERİLER 45
KAYNAKLAR 48
ÖZGEÇMİŞ I

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 1.1. Biga ilçesinin kadın-erkek dağılımı....6
Çizelge 1.2. Türkiye'de 2013-2018 yılları arasında uygulanan tarım desteklemeleri....11
Çizelge 1.3. Buzağı, malak ve manda destekleri (2013-2018)....12
Çizelge 1.4. Hastalıktan ari işletme destekleme değerleri (2013-2018)....14
Çizelge 1.5. Programlı aşı ve küpe uygulamaları değerleri (2013-2018)....16
Çizelge 1.6. Hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması değerleri (2013-2018)....17
Çizelge 1.7. Atık desteği değerleri (2013-2018)....17
Çizelge 1.8. Türkiye'de yem bitkileri üretim desteği değerleri....18
Çizelge 1.9. Süt üretimi yapan tarımsal işletmelerin hayvan sayıları limitleri....19
Çizelge 1.10. Kırmızı et üreten tarımsal işletmelerin hayvan sayıları limitleri....20
Çizelge 1.11. Kanatlı eti üreten tarımsal işletmelerin hayvan sayıları limitleri....20
Çizelge 4.1. Üreticilerin cinsiyete göre dağılımı....27
Çizelge 4.2. Üreticilerin yaşa göre dağılımı....27
Çizelge 4.3. Üreticilerin eğitim durumuna göre dağılımı....27
Çizelge 4.4. Hane nüfusu durumu....28
Çizelge 4.5. Hanede içinde tarımda çalışan kişi sayısı (adet)....28
Çizelge 4.6. Üreticilerin tarımda çalışma süreleri....29
Çizelge 4.7. Üreticilerin sosyal güvence durumlarına göre dağılımı....29
Çizelge 4.8. Üreticilerin ortalama arazi varlığı ve işletme yapısına göre dağılımı....30
Çizelge 4.9. Üreticilerin yem bitkileri üretim durumları....31
Çizelge 4.10. Üreticilerin hayvan varlığı ve süt üretimleri....32
Çizelge 4.11. Üreticilerin alet ekipman varlığı....32
Çizelge 4.12. Üreticilerin tarımla ilgili eğitim alma durumuna göre dağılım....33
Çizelge 4.13. Üniversite, Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerini ve özel sektördeki uzmanlarla görüşme sıklığı....33
Çizelge 4.14. Üreticilerin tarımla ilgili bir dergi, gazete vb. yayına üye olma durumu....34
Çizelge 4.15. Üreticilerin tarım programlarını izleme durumu....34
Çizelge 4.16. Üreticilerin tarımsal bilgiye ulaşım amaçlı internet kullanım durumu....34
Çizelge 4.17. Desteklerle ilgili bilgilerin takip edildiği kaynak....35
Çizelge 4.18. Üreticilerin tarımdan elde ettiği gelir (TL/yıl)....35
Çizelge 4.19. Üreticilerin tarım dışı gelir elde etme durumu....36
Çizelge 4.20. Üreticilerin tarım dışı gelirleri....36
Çizelge 4.21. Üreticilerin süt pazarlama durumu....37
Çizelge 4.22. Üreticilerin tarımsal örgütlere üye olma ve hizmetlerden faydalanma durumu....38
Çizelge 4.23. Üreticilerin üye oldukları tarımsal örgütlerden memnun olma durumu....38
Çizelge 4.24. Üreticilerin süt fiyatlarından memnuniyet durumu....39
Çizelge 4.25. Üreticilerin hayvancılık desteklerinden faydalanma ve memnuniyet durumu....40
Çizelge 4.26. Hayvan hastalıkları konusunda desteğin nereden alındığı ve destekten memnun olma durumu....40
Çizelge 4.27. Üreticilerin hayvan ithal etme durumları ve görüşleri....41
Çizelge 4.28. Kooperatif ortaklarının buzağı desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörlerin analizi....42
Çizelge 4.29. Kooperatif ortaklarının süt primi desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörlerin analizi....43

BÖLÜM 1
GİRİŞ

Türkiye'de hayvancılık tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi gerek ekonomik açıdan gerekse sağlıklı beslenme açısından önde gelen sektörler arasında yer almaktadır. Nitekim tarımsal yatırımlardan sağlanan katma değer açısından en önde gelen hayvancılık, kırsal kesimden göçü azaltan, tarımdaki âtıl işgücünü değerlendiren, tarımdaki risk ve belirsizlikleri azaltan, ihracat gelirlerine katkı sağlayan, elde edilen yan ürünlerle ekonomik değer yaratan ve daha birçok alanda ekonomiye katkı sağlayan önemli bir sektördür.

Diğer taraftan hayvancılığın önemli bir alt sektörü olan süt sektörü, kaliteli beslenme, tarımsal üretim değeri, Gayri Safi Milli Hasıla'daki payı, süt sektörüne dayalı sanayinin gelişmesi, hayvancılığa bağlı yan sanayinin gelişmesi ve kırsal kalkınmaya olan katkısı bakımından büyük ekonomik öneme sahiptir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2018 rakamlarına göre Türkiye'de sağılan toplam hayvan sayısı 30.560.239 baş, toplam süt üretimi 22.120.716 ton, toplam inek sütü üretimi ise 20.036.877 ton olup, toplam süt üretiminin %90,5'ini oluşturmaktadır (Anonim, 2019). Son 20 yılda Türkiye'de hayvancılık sektörü büyük değişikliklere uğramıştır. Hayvan başına üretim miktarı artmış olsa da büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığımız azalmış, hayvancılık gelişmiş ülkelerle kıyaslanamayacak düzeye gelmiştir. Geçimlik ve yarı geçimlik tarım işletmelerinin fazla oluşu Türkiye'de tarımsal üretim yapısının ana karakteristik özelliğidir. Süt hayvancılığı için de bu durum söz konusudur. Türkiye'de 2 milyonun üzerinde süt üretimi yapan tarım işletmesinin büyük çoğunluğu Batı Bölgelerindedir. Bu işletmelerin büyük çoğunluğu hayvansal ve bitkisel üretim faaliyetleri birlikte yapmasına rağmen süt işletmesi olarak kabul edilmektedir.

Türkiye'de 1963 yılından itibaren planlı döneme geçilmiştir. Bu dönem kapsamında tarımı destekleme politikaları beşer yıllık planlar olarak tasarlanmış ve tarıma verilen destekler bu planlar çerçevesinde uygulanmıştır.

Uygulanan tarım politikaları uzun yıllar destekleme alımları, fiyat politikaları ve girdi politikaları şeklinde uygulanmıştır. Hayvancılığa verilen destekler ise bitkisel üretime nazaran sınırlı düzeyde kalmıştır. Hayvancılık politikaları uygun kredi temini, hayvan hastalık ve veteriner hizmetleri, fiyat destekleri, yerli sürülerin genetik iyileştirilmesi, girdi destekleri olarak uygulanmıştır.

Bu kısa süreli ve istikrarsız politikalar 2000'li yıllara gelindiğinde hayvancılıkta darboğazlar meydana getirmiş, bu durum tüm tarım politikalarında olduğu gibi hayvancılık politikalarında da reform arayışlarını ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda "Hayvancılığa Yönelik Strateji Planı" 2005-2013 yıllarını kapsayacak şekilde uygulanmaya başlamıştır (Tan ve ark., 2014).

Buzağı desteği, aşılama destekleri, süt teşvik primi, yem bitkileri destekleri, gen kaynaklarının korunmasına yönelik destekler günümüzde yaygın bir şekilde uygulanan hayvancılık destekleridir. Tüm bu desteklerin ortak amacı yeterli miktarda kaliteli ve sağlıklı üretim yapmak, yüksek verimli ırklar elde etmek, alternatif gelir kaynakları oluşturmak ve üretici refahını artırmaktır.

Ayrıca hayvancılık faaliyetinin her yönüyle kayıt altına alınması, hastalıktan ari işletmelerin kurulması, hayvan sağlığı ve refahının iyileştirilmesi de bu politikalarla ulaşılmak istenen diğer amaçlardır. Geçmiş dönem politikalar ile günümüz politikaları kıyaslandığında Tarım ve Orman Bakanlığı'nın uygulamada olan politikalarının kapsam olarak genişlediği ve çeşitlendirildiği olumlu bir gelişme olarak ortaya çıkmaktadır.

Gerek tarım sektöründeki ve gerekse hayvancılık sektöründeki önemi süt hayvancılığının geliştiği ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de süt sığırcılığı ve süt üretimi ile ilgili çok çeşitli politikalar uygulanmaktadır. Bütün tarım politikalarında olduğu gibi süt sektöründe uygulanan politikalar da üreticinin refah seviyesini artırma, tüketiciye yeterli kalite ve uygun fiyatta ürün sunma amacını taşır. Dolayısıyla uygulanan politikaların üreticiler tarafından doğru anlaşılması ve uygulanan politikalardan üreticilerin yeterince faydalanmasının sağlanması son derece önemlidir.

Bu araştırmada geçmişten günümüze kadar hayvancılık sektöründe uygulanan politikalar kısaca özetlenerek, Biga ilçesinde süt sığırcılığının mevcut durumu, özellikle örgütlü süt üreticilerinin uygulamada olan süt politikaları konusundaki memnuniyet düzeyleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında süt üreticilerinin uygulamada olan desteklerden daha etkin bir şekilde faydalanabilmeleri ve mevcut politikalardaki aksaklıkların giderilebilmesi için öneriler sunulmuştur.

1.1.Konunun Önemi

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre dünyada ki süt üretim miktarı 2016 yılı itibariyle 818 milyon ton civarında olup, dünya'da üretilen sütün yaklaşık %83'ü inek sütüdür. Süt hayvancılığının geliştiği tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de inek sütü toplam süt üretim miktarını belirler. Türkiye'de 1991-2018 arasında toplam sağılan

hayvan sayısı %14 oranında azalırken toplam süt üretimi %116 oranında artmıştır. Bu artış özellikle süt ineklerindeki verimlilik artışına bağlı olarak gerçekleşmektedir. Nitekim aynı zaman diliminde sağılan toplam süt sığırı sayısı sadece %4 oranında artarken süt miktarı %132 artmıştır. Diğer taraftan kültür ırk süt sığırlarında %389, melez ırkta %22 artış olmuş yerli ırklar ise %17 oranında azalmıştır. Hayvan başına süt verimi kültür ırklarda 3,9 ton/baş, melez ırklarda 2,7 ton/baş ve yerli ırklarda ise 1,3 ton/baş olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2019). Diğer taraftan Türkiye'de tarıma verilen destekler içerisinde hayvancılığın payı son on yılda %4'den %25'e çıkarılmıştır. Bu değerler sonucunda hayvancılık sektöründe, sektörün gelişmesi adına önemli destekler verildiği ve bu desteklerin özellikle ırk ıslahı açısından etkili olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla uygulamada olan politikaların etkisi ve bu etkinin üreticinin bakış açısıyla yorumlanmasının gereği konunun önemini ortaya koymaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma Çanakkale İli Biga ilçesinde yapılmış olup Biga süt üretiminde çok önemli yeri olan bir ilçedir. Çanakkale'de 2018 rakamlarıyla toplam süt üretimi 394 bin ton olup, Türkiyedeki payı %1,29 dur. Diğer taraftan Biga'nın, Çanakkale'de ki toplam süt üreticisi sayısındaki payı %25, süt üretimindeki payı %30, toplam desteklerdeki payı ise %30 dur. Biga'da üretilen sütün %93'ü inek sütüdür. Toplam üretim değeri açısından incelediğimizde Biga ilçesinde toplam hayvansal üretim değerinin %54'ü süt üretiminden sağlanmaktadır (Anonim, 2017a).

Günümüzde hayvan sayısı azalmasına rağmen süt üretim miktarının artmasının temel sebebi süt sığırcılığında kültür hayvan varlığının giderek artmasıdır. Türkiye'de kültür hayvan varlığı 2018 rakamlarına göre %50 oranında iken bu oran Çanakkale'de %83, Biga'da ise %99 dur. Diğer taraftan kooperatifleşme oranı Çanakkale ili genelinde olduğu gibi Biga'da da yüksek olup Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin 82 tanesi ilçede bulunmaktadır. Bu kooperatiflerin tamamında sütçülük faaliyeti yapılmaktadır. Bu kapsamda kooperatifler sütün üretimi, pazarlanması ve girdi desteği sağlama şeklinde ortaklarına önemli hizmetler sağlamaktadır. Ayrıca birisi süt konusunda olmak üzere 4 adet Tarımsal Üretici Birliği ilçede kurulmuş ve faaliyetlerine devam etmektedirler.

Türkiye'de süt sığırlarından elde edilen süt verimi günlük 3 ton civarında iken Biga ilçesinde Avrupa Birliği ortalamasına yakın olup 4,9 ton'dur. Konuya uygulanan politikalar ve verilen destekler açısından bakıldığında Çanakkale'de üreticiye verilen toplam desteklerin %33'ü hayvancılık desteklerinin ise %66'sının Biga ilçesindeki üreticiler

tarafından kullanıldığı görülmektedir. Yukarıda özetlenen rakamlar ilçenin süt sığırı yetiştirme açısından ülke ortalamasına göre avantajlı bir konumda olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Tan, 2013).

Çanakkale ili Biga ilçesinde süt üretimi açısından sayılan bu avantajların süt işleme açısından da sağlanması ve ilçede süt ve süt ürünleri işleme sanayinin geliştirilerek katma değer artışı sağlanması beklentisi araştırmanın önemini açıkça ortaya koymaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Toplumun yeterli düzeyde beslenmesi, kırsal gelişmenin sağlanması, hayvansal ürünlerde kendine yeterlilik, hayvan yetiştiricisinin gelirinin yükseltilmesi, işletmelerde verimliliğin arttırılması destekleme politikalarının genel hedefidir. Öte yandan politikaların süreklilik göstermemesi, genellikle uygulamaların amacına uygun bir şekilde yapılamaması ve desteklemelerin bazen yetersiz kalması uygulanmak istenen politikaların etkinliğini azaltan sebeplerdir. Tarımın sorunlarının kalıcı çözümünü sağlamak için kısa dönemli destekleme politikalarının yerine uzun dönemli yapısal politikaların uygulanması gerekmektedir. Tarım politikalarının uygulanmasında yaşanan bu olumsuzluklar hayvancılık sektöründe daha da belirgin olarak görülmektedir (Anonim, 2007).

Farklı tarım politikası araçları ile desteklenen hayvancılık sektörünün yeterli seviyelerde olamasa da Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar desteklendiği bilinmektedir. Bu konuda uygulanan politikaların genel kapsamı ıslah, pazarlama, gen kaynaklarının korunması, kalite ve hijyen, girdi ve yem destekleri şeklindedir. İşletmelerin profesyonel bakış açısıyla yönetilmesi, çevresel iyileştirmeler ve hayvancılık işletmelerinin modernizasyonu gibi konuların da ayrıca desteklendiği görülmektedir.

Bitkisel üretim sektörü ile hayvancılık sektörü ile ilgili desteklemeler birbirleri ile kıyaslandığında hayvancılık desteklemelerinin sürekli sürdürülmesi, yeterli seviyeye ulaşamaması ve desteklemelerin uzun süreli uygulanması için yeterli altyapıya sahip olmaması gibi nedenlerin sonucu olarak hayvancılık sektöründe ulaşılmak istenen üretim atışı gerçekleşememektedir (Yavuz, 2001; Sayın, 2001; Yavuz, 2006).

Yem bitkileri, süt üretim düzenlemesi, okul sütü projesi, damızlık düve desteği, süt teşvik primi, suni tohumlama ile doğan buzağı desteği gibi desteklemeler göstermektedir ki ülkemizde süt üretimi ve ürünleri açısından hayvancılık politikaları içerisinde önemli düzeyde bir politika olmasa da uygulanan politikaların sığır yetiştiriciliği ve süt üretimini teşvik eden destekler üzerine kurulu olduğunu göstermektedir (Terin, 2014).

Süt sığırcılığının günümüzde ki durumu, problemleri ve bu problemlerin çözümüne ilişkin yapılan araştırma ve çalışmalarda kararlı ve devamı olan bir destekleme politikasının uygulanması, üretim planlamasının işletmelerde düzenli yapılması, tarımda yem bitkileri ürünlerinin arttırılması ve geliştirilmesi, üreticinin birlik olarak örgütlenmesi, ırk ıslahına gidilmesi, yayım faaliyetlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi ve ulusal süt konseyi oluşturulması şeklinde öneriler sunulmuştur (Koyubenbe, 2005).

Sektörde uygulanan politikaların yeterli ve sürekli olmayışı süt sektörü içerisinde üretimden başlayıp sofradaki tüketime kadar her aşamada karşılaşılan yapısal problemlerden kaynaklanmakta ve bu durum sektörün gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşmasını engellemektedir (Tan, 2001).

Dolayısıyla Biga'daki süt üreticilerinin uygulamadaki mevcut politikaları konusunda bilinç düzeyinin tespit edilmesi, mevcut politikalardan faydalanma düzeyinin belirlenmesi ve politikalara üretici bakış açısıyla eksik ve aksak yönlerin tespit edilmesi bu araştırmanın temel amacıdır.

Ayrıca gerek Türkiye gerekse Çanakkale açısından sütçülük faaliyetinin daha karlı ve profesyonel bir biçimde yapıldığı Biga İlçesinde süt üreticilerinin mevcut politikalar hakkındaki bilinç düzeyinin ölçülmesi ve politikalara bakış açısının tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Böylece araştırmadan elde edilen sonuçlardan genelde hayvancılık, özelde ise süt sektöründe uygulanan politikalardaki aksaklıkların giderilmesi için öneriler sunulmuş, süt üretiminin son derece önemli olduğu Çanakkale İli, Biga İlçesinde sektörün geliştirilmesi için somut öneriler elde edilmiştir. Bu önerilerin yerelde konuyla ilgili paydaşlara ve ülke çapında ise politika yapıcılara ışık tutması amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırma, Çanakkale ili Biga ilçesi'nde süt üreticiliği yapan üreticileri kapsamaktadır. Bu üreticiler ilçeye bağlı 107 köyde faaliyet gösteren 82 tarımsal amaçlı kalkınma kooperatifin ortaklarıdır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde problemin tarifi, konunun önemi araştırmanın önemi, araştırmanın amaç ve kapsamı verilmiştir. İkinci bölümde çalışma alanı ve bölgesi ile ilgili bilgiler ve geçmişten günümüze uygulanan hayvancılık politikaları incelenmiştir. Üçüncü bölümde çalışma konusu ile ilgili literatür araştırılması yapılmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın materyal ve yöntemi verilmiş, dördüncü bölümde araştırma

bulguları, genel bulgular, hayvancılık destekleri ile ilgili bulgular ve uygulanan destekler ile ilgili bulgular olmak üzere üç başlık altında tartışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar; bugüne kadar bu konuda yapılan bilimsel çalışmalar ışığında incelenmiş ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilen sunulmuştur.

1.5. Araştırma Bölgesine İlişkin Genel Bilgiler

Coğrafi yapısı: Biga ilçesinin genel yüzölçümü 1.331 kilometrekaredir. İlçenin doğusu, güneyi ve batısı, koru ve baltalıkdan oluşan ormanlık arazidir. Kuzey bölümü ise düzlük, güney bölümü tepeliktir. Biga ilçesinde bulunan orman arazisi 59.029 hektar olup ilçenin kalan alanları mera ve ekime elverişli arazidir. Denizden yükseklik ilçede 50 metredir.

Biga geniş bir ovaya sahip olup Çanakkale ilinin en büyük yüzölçümüne sahip ilçesidir. Marmara denizine kıyısı olan Biga ilçesinin kıyı uzunluğu 71,6 km olarak belirtilmiştir (Anonim, 2018a).

Nüfus: Araştıma ilçesi olan Biga'nın, 2017 yılı verilerine göre nüfus verileri Çizelge 1.1.'de verilmştir. Biga 90.788 nüfuslu bir ilçe olup, bünyesinde 108 köy ve 3 belediye mevcuttur. İlçe nüfusunun %59'u ilçe merkezinde ve %35'i köylerde yaşamaktadır. Diğer taraftan kadın-erkek nüfus dağılımı incelendiğinde yarı yarıya olduğu görülmektedir.

Çizelge 1.1. Biga ilçesinin kadın-erkek dağılımı

Yerleşim Yeri	Erkek	Kadın	Toplam
İlçe Merkezi	26.475	27.062	53.537
Karabiga Beldesi	2.359	1.477	3.836
Gümüşçay Beldesi	986	966	1952
Köyler	15.819	15.644	31.463
TOPLAM	45.639	45.149	90.788

Kaynak: (Anonim, 2018b)

İklim: Biga ilçesinde genellikle Karadeniz ve Akdeniz geçiş iklim özellikleri görülmektedir. Bu iklim tipi Çanakkale ilinin genelinde hakim olan iklim tipi olmaktadır. Yağışlar ilçenin yüksek kesimlerinde daha çok görülürken kar ve don olaylarına iç kesimlerde daha sık rastlanmaktadır.

Bu durum sıcaklık farklarının oluşmasına neden olur. Rüzgârın kuzeyden gelmesi ve herhangi bir engel olmaması nedeniyle yılın büyük bir çoğunluğu rüzgârlı geçmektedir. Yaz

döneminde ortalama sıcaklık 21,9-24,6 derece'dir. Temmuz-ağustos ayları en yüksek ortalama sıcaklık değerlerine sahipken en düşük ortalama sıcaklıklar ocak-şubat aylarında görülmektedir (Anonim, 2018c).

Tarımsal Yapı: Biga'nın toprak varlığı 1 milyon 331 bin dekar iken %44,63'ü yani 604 bin 220 dekar arazi işlenebilir niteliktedir. Kalan 590 bin 320 dekar alan ormanlık ve fundalık arazi, 89 bin 320 dekar alan çayır ve mera arazisi, 69 bin 870 dekar tarıma elverişsiz arazi ve kalanı da yerleşim yerleridir. Biga Çanakkale ili topraklarının %13,63'ünü kapsarken işlenebilir arazilerin %18,2'si Biga'dadır. Biga'da her yıl 30 bin dekar işlenebilir arazi, nadas veya başka sebeplerle üretim dışı kalmaktadır. Biga ilçelerinde işlenebilir arazilerin 527 bin 165 dekarı tarla iken, sebze ekim alanları 50 bin 943 dekar, meyvelikler 8 bin 724 dekar, zeytinlikler 2 bin 187 dekar ve bağlar da 595 dekar civarlarındadır. Biga'da gerçekleştirilen sulama yatırımları nedeniyle sulu tarım ağırlıklı olarak gerçekleştirilmektedir. Mevcut işlenebilir arazilerin %52,3'ü sulanabilir arazidir (Anonim, 2018d).

Ekonomik Durum: Tarım ilçe nüfusunun ana geçim kaynağı ve unsurudur. Biga ilçesinde üretilen bitkisel ve hayvansal ürünler Çanakkale ili genelinde üretilen ürünlerin yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır. Genellikle makineli tarım yapılmakta ve çiftçiler üst düzey ve modern makinalardan yararlanmaktadır. Toprakları verimli olup buğday, ayçiçeği, baklagiller, pirinç ile çeşitli sebze-meyve yetiştiriciliği yapılabilmektedir.

Son yıllarda Biga ilçesinde sanayi sektöründe atılımlar olmasına karşın tarım ilçenin ana gelir kaynağı olarak devam etmektedir. Tarımda ilerleyen modernizasyonla birlikte üretim potansiyeli de yükselmiştir. Bakacak ve Taşoluk Barajlarının ilçeye kazandırılması ile binlerce dönümlük yeni araziler sulanabilmiş, bu sayede ilçe ekonomisi büyümüştür (Anonim, 2018e).

1.6. Türkiye'de Hayvancılık Destekleme Politikaları

Süt piyasasında ki büyük işletmelerin birbirleri ile rekabetleri neticesinde etkilenen küçük aile işletmelerinin üretime devam edebilmelerini sağlamak, yeni ürün üretimini cazip kılmak, tarımsal ürünlerin üretimini garanti altına almak, tarımsal ürünlerin fiyatlarında oluşabilecek istikrarsızlığı önlemek tarımsal üretimde destekleme politikalarının uygulanmasındaki temel amaçtır (Terin, 2014).

Tarım sektörüne yönelik politikalar ülke ekonomisi içinde ağırlığını göreceli olarak azalsa da Türkiye'de önemini korumakta ve tüm hükümetleri ilgilendirmektedir. Sektörde üretimde bulunan işletmelerin rasyonelleşmesi, üreticilerin korunması, özellikle belli

bölgelerin kalkındırılması ve hayvancılığın yapısının geliştirilmesi gibi konular destekleme politikaları ile sağlanmak istenmektedir (Anonim, 2018f).

Devletin sağladığı destek ve uygulanacak istikrarlı fiyat politikası ile hayvansal üretim açısından önemli düzeyde bir üretim artışının oluşması ve sektörün rasyonel yapı kazanabilmesi açısından oldukça önemlidir.

Tarıma yönelik destekleme politikalarını 1980 öncesi ve liberalleşme eğilimlerinin arttığı 1980 sonrası olarak incelemenin uygun olacağı düşünülmüştür. Bunun nedeni Türkiye'de 1980'li yıllarda serbest piyasa ekonomisine dayalı olarak desteklemelerin azaltılmasının hedeflenmesidir (Özkaya ve ark., 2001).

1.6.1. 1980 Öncesi Destekleme Politikaları

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ordunun atlara duyduğu ihtiyaç gereği hayvancılığın tümünü kapsayan yetiştirme ve üretim politikalarından bahsedilememektedir. Ülkemizde hayvan yetiştirme, ıslah ve üretim faaliyetlerine cumhuriyetin ilanından sonra önem verilmiş ve bu tarihten sonra 15 yıl içinde hayvancılık ile ilgili sekiz yasa çıkarılmıştır (Anonim, 2018f).

Türkiye Cumhuriyeti'nde tarım sektörüne yönelik desteklemeler 1929-1930 yıllarında belirginleşmeye başlamıştır. Bu yıllarda gerçekleşen ekonomik bunalım neticesinde tarımsal ürün fiyatlarında çöküş gerçekleşmiş ve bu durum korumacı politikaların önem kazanmasına neden olmuştur.

Tarımsal kooperatiflerin geliştirilmesi amacıyla 1935 yılında Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu çıkarılmıştır. Kooperatifler tarım ürünleri desteklerinde aracı kurum olarak bu tarihten sonra yararlanılmaya başlanmıştır. Çıkarılan kanunlardan sonra destekleme alımları gerçekleştirilmiştir (Özkaya ve ark., 2001).

Meraların 1950 yılından sonra tarımsal üretime gelişigüzel açılması hayvan yetiştiriciliğinde sorunlar ortaya çıkarmıştır. Kalkınmanın başlangıç noktası olarak değerlendirilen 1950-1954 yılları arasında tahıla dayalı tarımsal üretimde geçici artış sağlanmıştır. Meraların üretime dâhil edilmesi aslında bu artışın gerçek sebebi olmuştur. Gerçekte verimlilik artışı sağlanamamış ilerleyen süreçte tarımsal üretimde düşüşler gerçekleşmiştir (Anonim, 2018f).

Girdi verimliliği, pazarlama hizmetlerinin geliştirme, fiyat istikrarı, enflasyonu önleme, göreli fiyatları koruma, kooperatif desteklemeleri 1. Kalkınma Planının amaçları iken 2. Kalkınma Planında kooperatifleri geliştirme ve pazarlama hizmetleri gibi amaçlardan

vazgeçildiği kendine yeterlilik ve ihracatta artış hedefinin gündeme geldiği görülmektedir. 3. Kalkınma Planı döneminde fiyat istikrarı sağlama, girdi verimliliği, enflasyonu önleme ve göreli fiyatları koruma amaçlarının yanı sıra kalite artışı, desteklenen ürün sayısında azaltılmaya gidilmesi, belirli ürünlerde üretimin azaltması, ülke fiyatlarını dünya fiyatları ile karşılaştırma yapma, taban fiyatlarının erken açıklanması ve yayım hizmetlerini geliştirme gibi amaçlarda eklenmiştir (Özkaya ve ark., 2001).

Türkiye'de hayvancılık politikaları Et ve Balık Kurumu (1952) ile Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu (1963)'nün kurulmaları ile kurumsallaşmıştır. Bu kurumlar sektörün modernleştirilmesi, hayvansal ürünlerin piyasasında düzenleme ve üreticilerin teşkilatlanmasında önemli görevler üstlenmişlerdir ve bu kurumlar aracılığıyla ucuz kredi temini, prim ödemeleri, et-süt alımları gerçekleştirilmiştir (Yavuz, 2001).

Süt üreticilerine Teşvik Primi Ödemesi ise 13 Mayıs 1987 tarihinden itibaren yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda sütlerini belirli kriterlere sahip olan süt işletmelerine teslim eden süt üreticileri teslim ettiği litre başına teşvik primi ödemesi yapılması kararlaştırılmıştır. Bu teşvikin amacı Türkiye'de süt üretiminin arttırılması, işletmelerde sütün işlenmesi, süt ürünleri üretimi ve kalitesinde artış sağlanması ile sütün belli kriterlere sahip modern işletmelere satılmasıdır. Teşvik Priminin miktarı ve ödemesi ile ilgili kurallar ise Para ve Kredi Kurulu tarafından belirlenmektedir (Tan, 2001).

Sanayi yemi ihtiyacının belirli miktarlarda giderilmesi amacıyla Yem Sanayi (YEMSAN) 1956 yılında kurulmuş ve bu kurum yem piyasasına müdahale ederek üretime başlamıştır. YEMSAN, üretilen yemin %17'sini 1993 yılında üretirken, 1995 yılında kurum özelleştirilmiştir (Yurdakul ve ark., 1999).

Hayvancılığı geliştirme projeleri ise 1970'li yıllarda Dünya Bankası kaynaklı başlamıştır. Bu projelerde saf damızlık işletmeleri kurulma çabaları olmuş ancak damızlık pazarının oluşamaması, hayvancılık sektörünün gelişmeci bir sürece girememesi ve işletme altyapılarının geliştirilememesi çabaların başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olmuştur. Devlet Üretme Çiftlikleri, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Şeker Fabrikalarına bağlı kurumlarda 1975 yılı itibariyle hayvan ırklarının ıslah çalışmaları başlamıştır. 1987 yılında ise damızlık ithal uygulamaları ivme kazanmıştır (Topuz F., 2000).

Tarım politikalarına ilişkin amaçları gerçekleştirmede kullanılan araçlar; ucuz kredi desteklemeleri, taban fiyat ve destekleme alımları ile birlikte girdi sübvansiyonları olduğu görülmüştür.

1.6.2. 1980-2000 Yılları Arasında Destekleme Politikaları

Türkiye'de alınan Ekonomik İstikrar kararları ile (24 Ocak 1980) faiz, kur, fiyat kontrolleri gibi politikalar bırakılmış piyasa kurallarını işlemek hedeflenmiştir. Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) mallarının fiyatlarında alınan bu kararlar neticesinde önemli artışlar görülmüştür (Gaytancıoğlu, 2009).

Ekonomik İstikrar Kararlarıyla fiyat yolu ile desteklenen ürün sayısı 1980 yılında 24 iken 1981 yılında 20'ye 1985 yılı itibari ile 18'e ve 1990 yılında ise 10'a kadar düşmüş böylece destekleme alımlarının hazineye yükü azalmıştır. Diğer taraftan 1984 yılında ilk özelleştirmeler tarımsal KİT'lerde (SEK, YEMSAN, EBK vb.) gerçekleşmiştir. Özellikle SEK, YEMSAN ve EBK'nin ürünlerin pazarlanması ve üretici örgütlenmesine yönelik düzenlemeler yapılmadan ve aynı zamanda özelleştirilmeleri ile hayvansal ürün piyasasında olumsuz etkilenmeler olmuş ve hayvancılık sektörü gerileme eğilimine girmiştir. Bu durum Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) yayınlarında da belirtilmiştir. Tüketicinin ve üreticinin piyasasında fiyat istikrarı sağlayan SEK ve EBK gibi KİT'ler değeri yeterince karşılanmayan bedellerle özelleştirilmişlerdir (Özkaya ve ark., 2001).

Tarıma yönelik verilen genel hizmetler, kredi sübvansiyonları, girdi destekleri ve destekleme alımları ülkemizde son yıllara kadar uygulanmaya devam eden tarımsal destekleme politikalarıdır. Gübre, yem, zirai ilaç, sulama ve tohumluk gibi konularda girdi desteklemeleri uygulanmış, ürün bazında ise süt ve et teşvik primi kesintilide olsa gerçekleştirilmiştir (Gaytancıoğlu, 2009).

1.6.3. 2000 Yılından Günümüze Kadar Uygulanan Hayvancılık Politikaları

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) döneminde uygulanan yanlış politikalar sonucunda verilen desteklerin kamu maliyesinde bozulmalara neden olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. IMF (**International Monetary Fund**) ile imzalanan Stand-By anlaşması (1999) ile tüm dolaylı destek politikalarından vazgeçilmiş Doğrudan Gelir Desteği (DGD) sisteminin uygulanması hedeflenmiş, 2000 yılında pilot bölgelerde uygulanmaya başlamış 2001 yılından itibaren tüm ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır (Günaydın, 2006).

Dolayısıyla Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın başladığı 2001 yılından sonra fiyat desteklemesi şeklindeki politikalardan vazgeçilerek üreticilerin doğrudan gelir desteği ile desteklenmesine karar verilmiştir. Çizelge 1.2'de görüldüğü gibi Türkiye'de tarıma öngörülen destekleme bütçesi içinde en yüksek değer %28,3 ile hayvancılık destek ödemelerine aittir. Ardından toplam desteklemeler içerisinde %26,9'luk payı ile alan bazlı

destek ödemesi gelmekte, fark ödemesi desteği ise toplam desteklemeler içerisinde %23,9'luk destekleme payı ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Çizelge 1.2. Türkiye'de 2013-2018 yılları arasında uygulanan tarım desteklemeleri

	Destekleme Bütçesindeki Payı (%)	
	2013	**2018**
Alan Bazlı Destek Ödemeleri	27	26,9
Fark Ödemesi	29	23,9
Hayvancılık Destek Ödemeleri	31	28,3
Kırsal Kalkınma Amaçlı Tarımsal Desteklemeler	5	11,9
Tarım Sigortası Destekleme Hizmetleri	3	6,6
Tarımsal Amaçlı Diğer Destekler	5	1,2

Kaynak: (Anonim, 2018g).

Buzağı, Malak ve Manda Desteği: Hayvancılık desteklerinde özellikle süt hayvancılığında yapılan değişiklikler sonucu 2016 yılında anaç hayvan desteği kaldırılmış yerine buzağı desteği verilmeye başlanmıştır. Destekten faydalanabilmek için buzağının TÜRKVET ve E-ıslaha kayıtlı ve iki kayıt sisteminde de doğum tarihi aynı olmalıdır. Buzağı desteğinden yararlanabilmek için buzağının işletmede 120 gün yaşaması gereklidir. Bu bağlamda 120 günden önce ölen, kesilen ya da başka işletmeye giden buzağılar için destek alınamayacaktır. İstisna olarak süt hayvancılığı yapan bir işletme buzağı yetiştirmek istemediği takdirde buzağıyı satabilir. Satılan buzağı 4 ay süreyle yaşar ve aşıları tam uygulanırsa destekten faydalanılır (Anonim, 2018h).

Çizelge 1.3. Buzağı, malak ve manda destekleri (2013-2018)

Buzağı/Malak/Manda Desteği (TL)	**2013**	**2018**
Buzağı Desteği (4 ay ve üzeri)	225	350
Soy Kütüğü Desteği	270	500
Embriyo ve Döl Kontrol Desteği	İlave 35	İlave 50
Yetiştirici Bölgelerinde		İlave 200
Anaç Manda Desteği	225	250
Soy Kütüğü Desteği (Manda)		400
Malak Desteği		150
Soy Kütüğü Desteği (Malak)		400

Kaynak: Anonim 2017b.

Buzağı desteği 2013 yılında 225 TL iken bu desteğin 2018 yılında 350 TL'ye çıkarıldığı görülmektedir. Soy kütüğüne kayıtlı buzağılarda ise 270 TL olan destek 500 TL olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 2018 yılı itibariyle embriyo ve döl desteği olarak ilava 50 TL, yetiştirici bölgelerde faaliyet yapan işletmelere de ilve 200 TL destek verilmektedir.

Süt Teşvik Primi : Daha çok sütte kalite artışını hedefleyen bu dseteklemede öncelikle Türkiye Veteriner Bilgi Sistemine (TÜRKVET) kayıtlı olma şartı aranmaktadır. İkinci olarak da ulusal üst düzeyde üst örgütlenmesini tamamlamış yetiştirici veya üretici örgütüne üye olan üreticiler bu desteklerden faydalanabilmektedirler. Manda ve koyun-keçi sütüne 0,20 TL/lt olmak üzere teşvik primi ödenirken, inek sütü ve örgütleri aracılığıyla pazarlanan sütün primi bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara dayalı bir şekilde ödemesi gerçekleştirilir (Anonim, 2018ı).

Islah Amaçlı Süt Kalitesi Desteği: Tarım ve Orman Bakanlığı ile Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği ortaklığında yürütülen Döl Kontrolü ve Soy Kütüğü projeleri kapsamında, süt verim kaydı tutulan ineklere ait olan protein, yağ, somatik hücre, laktoz, kuru madde ve ürenin analiz edilmesi ve tespit edilen bu özelliklerin gelecek nesilleri ıslah edilmesi, sağlıklı süt elde edilmesi ve sığır yetiştiricilerine hayvan besleme ve bakımı ile ulusal kapsamdaki sığırlarda meme sağlığı ile ilgi mücadele programları hakkında bilgi verilmesi ve destek sağlanması projelerin asıl amaçlarıdır.

Destek olarak soy kütüğü işletmelerinde 10 baş ve üzeri saf ırk inek bulunduran süt üreticilerine litre başına 0,02 TL yıllık bazda aldığı süt destekleme miktarına eklenerek gerçekleştirlmektedir. Bu projenin uygulandığı iller Adana, Aksaray; Balıkesir, Bursa, Erzincan, İzmir ve Uşak olarak sayılabilir (Anonim, 2017c).

Küçükbaş Anaç Hayvan Desteği (Baş): Anaç küçükbaş hayvan desteklemelerinden yararlanmak isteyen yetiştiriciler, Bakanlığın belirlediği mevzuatlara uymaları durumunda 15-90 ay arasında olan dişi hayvanlar için hayvan başına 25 TL destek ödemesi yapılacaktır. Küçükbaş ıslah amaçlı yetiştirici birlikleri desteği belirli illerde (Mardin, Siirt, Şırnak) anaç tiftik keçisine ilave olarak hayvan başına 20 TL ödeme şeklinde geçekleştirilecektir (Anonim, 2017d).

Arıcılık: Merkez Birliği seviyesinde örgütlenmiş ve arı yetiştiriciliği yapan yetiştirici ve üretici birliklerine üye olan üreticiler için uygulanan bir desteklemedir. Bu üreticilerin Arıcılık Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olma ve en az 30 adet arılı kovan olma şartı aranmaktadır. Bu destek kapsamında üreticilere ürettikleri kovan başına 10 TL, melez olarak almış olduğu ana arıcıya arı başına 15 TL ile satın aldıkları damızlık ana arı başına 40 TL destekleme yapılmaktadır (Anonim, 2018i).

Tiftik Üretimi Desteği: Verimi diğer keçi ırklarından daha düşük olan tiftik keçisinin sayısının azalmasının önüne geçebilmek ve tiftik üretiminin yıllar içinde azalmasını engellemek verilen bu desteğin amacıdır. Bu destek kapsamından yararlanacak olan üreticilerin işletmeleri ve hayvanları TÜRKVET'e kayıtlı olma zorunluluğu ön şart olarak karşımıza çıkmaktadır. Üretilen tiftiğin kilogram bazına dsetek alabilmesi için, Tiftik Birliğe bağlı Tarım Satış Kooperatiflerine veya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği'ne satılmış olmaları gereklidir. Bu koşullarda ki yetiştiricilere beher kilogram için 30 TL/kg destek verilmektedir (Anonim, 2018j).

İpekböceği Üretim Desteği (Kilogram): İpek böceği kozası üreticilere, ipekböceği yetiştiriciliğinin devamının sağlanması, teşvik edilmesi ve üretim miktarlarının arttırılması amacıyla ücretsiz olarak dağıtımı yapılmaktadır. İpekböceği tohumunu temin eden Bursa Koza Tarım Satış Kooperatifleri Birliği'ne (Kozabirlik) tohum bedeli için kutu başına 70 TL, ürettiği yaş ipekböceği kozasını Kozabirlik'e ve/veya kooperatiflere satan yetiştiricilere ise kilogram başına 50 TL prim ödemesi gerçekleştirilmektedir (Anonim, 2017e).

Sürü Yöneticisi İstihdam Desteği: İşletme başına verilen bu destek koyun ve keçi yetiştiren 300 baş ve üzeri hayvan varlığına sahip işletmelere verilir. Destek miktarı 5000 TL olup, bu destekten faydalanabilmek için sürü yöneticisine ait SGK primlerinin kesintisiz olarak 5 ay süre ile yatırılmış olma şartı vardır (Anonim, 2017f).

Düve Alım Desteği: Ülke genelinde belirlenen 31 ilde gerçekleşecek olan %30 hibe oranıyla düve alım desteğinin alınabilmesi için TÜRKVET sistemine kayıtlı olunması, en az 20 en fazla 100 baş damızlık düve alımının gerçekleşmesi ve çiftçilerin ahırlarının alınacak damızlık sığırları barındıracak kapasiteye sahip olması gereklidir (Anonim, 2018k).

Hastalıktan Ari İşletme Desteklemeleri: Hayvan sağlığı ve dolaylı olarak halk sağlığını amaçlayan bu desteklemede büyükbaş ve küçükbaş hayvanlarda tüberküloz, bruselloz gibi hastalıklarla mücade edilmesi amaçlanmaktadır. Bu destekleme bir taraftan hayvancılıkta sürdürülebilirlik diğer taraftan hayvandan insana geçen bu hastalıklardan insanların korunması açsından önemlidir. Ayrıca sağlıklı ve kaliteli süt üretimi de bu dsetekleme ile mümkün olabilecektir (Anonim, 2017g).

Çizelge 1.4. Hastalıktan ari işletme destekleme değerleri (2013-2018)

Hastalıktan Ari İşletme Desteği (TL/baş)	**2013**	**2018**
Hastalıktan ari işletme	375	450
Onaylı süt çiftliği (ilave)	50	80

Hastalıktan Ari İşletmeler için sağlık sertifikasına sahip süt işletmelerinde 500 başa kadar olan sığırlara 450 TL, 501 baş ve üzeri sığır sayısı olan işletmelere ise %50'sine karşılık gelen prim ödemesi gerçekleştirilir. Onaylı süt çiftliklerine ilave olarak 80 TL ek prim ödemesi gerçekleştirilmektedir (Anonim, 2017h).

Hayvan Hastalık Tazminatı Desteklemeleri: Bu uygulama hayvan sahiplerine tazminat ödemesi şeklindedir. Ödeme miktarı her yıl düzenlenen Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliğine göre belirlenir. Bakanlar Kurulu Kararı ve Hayvancılık Desteklemeleri Hakkında Uygulama Esasları Tebliğine bağlı olarak hayvan sahiplerine tazminat ödemesi yapılır. Tazminat bedelleri Yerel Kıymet Takdir Komisyonu tarafından işletmenin yer aldığı konumun rayiç bedeli dikkate alınarak tespit edilir (Anonim, 2017ı).

Besilik Erkek Sığır Desteklemesi: Yurt içinde doğan, küpelenen ve TÜRKVET'e işletme ve hayvanların kaydının yapılmış olması ile bu destekten faydalanılabilmektedir. Desteklemeye tabi olacak sığırların karkas ağırlığının en az 200 kg ve yaşının 12 aydan büyük olması gerekmektedir. Üreticiler bu destekten en fazla 200 baş hayvan için faydalanabilirler. Bu uygulamada Bakanlıkça belirlenen fiyatlar üzerinden hayvan başına 250 TL'ye kadar destekleme ödemesi yapılır (Anonim, 2017i).

Programlı Aşı ve Küpe Uygulamaları: Bu destekleme programlı aşılama kampanya dönemlerinde uygulanacak olan aşılar için yapılır. Programlı Aşı Uygulamaları Desteğinde hayvan hastalığı ile mücadele edilebilmesi için, büyükbaş şap aşısı desteği 1,5 TL/baş, küçükbaş şap aşısı desteği 1,0 tl/baş'tır. Büyükbaş hayvan için Brucellosis aşısı desteği 1,5 TL/baş, küçükbaş hayvan için Brucellosis aşısı desteği 1,0 TL/baş ve büyükbaşlara uygulanan sığırların modüler ekzantemi aşısı 1,5 TL/baş olarak desteklenmektedir. Küpe

desteği ise büyükbaş hayvan başına 1,5 TL küçükbaş hayvan başına ise 1,0 TL olarak uygulanmaktadır (Anonim, 2017j).

Çizelge 1.5. Programlı aşı ve küpe uygulamaları değerleri (2013-2018)

Aşı Desteği (TL/baş)	**2013**	**2018**
Şap Aşısı (Büyükbaş)	0.75	1.5
Brucellosis (Büyükbaş)	1.5	1.5
Sığırların Nodiler Ekzantemi (Büyükbaş)		1.5
Şap Aşısı (Küçükbaş)	0.5	1.0
Brucellosis (Küçükbaş)	0.5	1.0
Küpe Uygulama Desteği (Büyükbaş)		1.5
Küpe Uygulama Desteği (Küçükbaş)		1.0

Kaynak: Anonim, 2017j

Hayvan Genetik Kaynaklarının Yerinde Korunması: Bu desteklemeler hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması ve geliştirilmesi amacıyla uygulanmaktadır. Bakanlık tarafından yapılan desteklemede sığır pedigrili koruma için 800 TL/baş, küçükbaş koruma için 90 TL/baş, büyükbaş hayvanlarda koruma için 600 TL/baş, arıcılıkta ise kovan başına 40 TL/kovan olmak üzere üreticilere prim ödemesi yapılır.

Diğer taraftan; Halk Elinde Küçükbaş Hayvan Islahı ve Elit Sürü Yavru desteği 70 TL/baş destek verilmektedir. Halk elinde küçükbaş hayvan ıslahı taban sürü yavru desteği 40 TL/baş, halk elinde manda ıslahı desteği 850 TL/baş, damızlığa ayrılan manda yavrusu desteği 200 TL/baş, damızlık erkek materyal (koç ve teke) desteği 200 TL/baş olarak prim ödemesi sağlanır.

Çizelge 1.6. Hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması değerleri (2013-2018)

Hayvan Gen Kaynakları Desteği (TL/baş/kovan)	**2013**	**2018**
Büyükbaş Hayvan Koruma	470	600
Küçükbaş Hayvan Koruma	75	90
Sığır Pedigrili Koruma		800
Arı Koruma	40	40
Islah Programındaki; Elit Sürüde Koyun/Keçi ve Yavrularına Halk Elinde Islah Desteği (Baş)	50	70
Islah Programındaki; Taban Sürüde Koyun/Keçi ve Yavrularına Halk Elinde Islah Desteği (Baş)	20	40
Halk Elinde Manda Islahı (Anaç Manda)	650	850
Damızlığa Ayrılan Manda (Düve/Tosun)(Baş)	100	200
Damızlık Erkek Materyal (Koç/Teke)(Baş)		200

Kaynak: Anonim, 2017k

Atık Desteği: Bakanlığın gerçekleştirdiği aşı uygulamaları sonrasında atık yapan hayvanlar için destekten faydalanabilmek için hayvanların tanımlanarak kayıt altına alınmış olması, aşılamanın üzerinden iki saat geçmemiş olması ayrıca atığın resmi veteriner hekim tarafından görülmüş olması gereklidir (Anonim, 2018l).

Çizelge 1.7. Atık desteği değerleri (2013-2018)

Atık Desteği (TL/baş)	**2013**	**2018**
Büyükbaş hayvan atıkları (aşılama sonrası)		1000
Küçükbaş hayvan atıkları (aşılama sonrası)	100	150

Atık desteği büyükbaş hayvan atıkları için 2013 yılında ödeme yapılmazken bu destek 2018 yılında hayvan başına 1000 TL olmuş, atık desteği küçükbaş hayvan atıkları için ise 100 TL'den 150 TL'ye arttırılmıştır. Bakanlıkça belirlenen tarihte hayvan sahibine doğrudan gerçekleştirilmektedir (Anonim, 2017h).

Yem Bitkileri Üretim Desteği: Yem Bitkileri Üretim Desteğinde 2013 ve 2018 yılları arasında değerlendirme yapıldığında sulu alanlarda yapılan yem bitkileri üretiminde diğer desteklere kıyasla belirli bir artış gerçekleştiği görülmektedir.

Çizelge 1.8. Türkiye'de yem bitkileri üretim desteği değerleri

Yem Bitkileri Üretim Desteği (TL/da-yıl)	2013	2018
Kuru Yonca	30	40
Sulu Yonca	50	90
Korunga	40	90
Tek Yıllıklar	35	60
Kuru Silajlık Mısır	35	40
Sulu Silajlık Mısır	70	100
Yapay Çayır Mera	100	-

Kaynak: Anonim, 2017h.

1.6.4. Kırsal Kalkınma Amaçlı Tarımsal Desteklemeler

Katılım Öncesi Aracı (IPA), Avrupa Birliği'ne (AB) aday ya da muhtemel aday ülkelere destek olabilmek amacıyla hayata geçirilmiş bir projedir. Beş Bileşene Sahip IPA'nın Kırsal Kalkınma Bileşeni ise IPARD olarak adlandırılmaktadır. Bu bileşen AB Ortak Tarım Politikası (OTP) kapsamında kırsal kalkınma alanında iç uyum hazırlıklarının tamamlanması amacını taşır (Bulutcu, 2015).

Kırsal Kalkınma Bileşeni olan IPARD'ın amacı bitkisel üretim, hayvancılık, balıkçılık, gıda ve alternatif tarım alanlarında faaliyet gösteren kişilere, firmalara, tarımsal amaçlı kooperatiflere ve üretici birliklerine hibe programları aracılığı ile finansal destek sağlamaktır (Olgun ve Sevilmiş, 2017).

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesini amaçlayan IPARD projelerinde İnşaat, Makine ekipman alımı, danışmanlık hizmetleri ve görünürlük harcamaları olarak dört harcama kaleminde hibe desteleri sağlanmaktadır (Anonim, 2018n).

Destekler karşılıksız olarak sunulan destekler olmasına karşın şartları ve mükellefiyetleri vardır. Sözleşme hükümlerine uyulması durumunda destek geri ödemesiz verilirken, sözleşmeye uyulmaması halinde sağlanan mali desteklerin geri alımı söz konusudur.

Bu bileşen kapsamında kullanılacak fonların kontrolü ve dağıtımı amacıyla Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) kurulmuştur. Türkiye'de 42 ilde bulunan TKDK'lar aracılığı ile hibe programları proje kapsamında uygulanmaktadır (Anonim, 2018o).

Hayvancılık alanında verilen IPARD destekleri kırmızı et üretimi, kanatlı eti üretimi, süt üretimi, yumurta balıkçılık ve arcılık faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu destekler aşağıda

ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Tedbir 101 İşletmelerin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar: Bu tedbir kapsamında süt ve et üreten tarımsal işletmelere yönelik yatırımlara verilen hibe desteği toplam yatırım tutarının %50'si veya %65'i kadardır. Genç ve dezavantajlı grupların teşvik edilmesi amacını taşıyan bu projelerde başvuru yapan yatırımcının 40 yaşından küçük olması durumda destek oranı %55, yatırım bölgesinin dağlık bölge olması durumunda ise destek oranı %65'e çıkabilmektedir (Anonim, 2017l).

Bu tedbirden faydalanacak süt üreten tarımsal işletmelerde hayvan sayısı bakımından bazı ön şartlar aranmaktadır. Bu sayısal limitler Çizelge 1.9'da görüldüğü gibi süt ineği sayısı en az 10 adet, en fazla 120 adet, süt veren manda sayısı en az 5 adet, en fazla 50 adet, süt veren koyun sayısı en az 50 adet, en fazla 500 adet olması şeklindedir.

Çizelge 1.9. Süt üretimi yapan tarımsal işletmelerin hayvan sayıları limitleri

	En Az	**En Fazla**
Süt ineği (baş)	10	120
Süt veren manda (baş)	5	50
Süt veren keçi (baş)	50	500
Süt veren koyun (baş)	50	500

Kaynak: Anonim, 2017m.

Diğer taraftan kırmızı et üretimi yapan hayvancılık işletmelerinde sığır sayısı en az 30 adet en fazla 250 adet, koyun sayısı en az 100 adet en fazla 500 adet, manda sayısı en az 10 adet en fazla 50 adet, keçi sayısı en az 100 adet en fazla 500 adet olarak belirlenmiştir (Çizelge 1.10).

Çizelge 1.10. Kırmızı et üreten tarımsal işletmelerin hayvan sayıları limitleri

	En az	**En fazla**
Sığır (baş)	30	250
Koyun (baş)	100	500
Manda (baş)	10	50
Keçi (baş)	100	500

Kaynak: Anonim, 2017m.

Kırmızı et üretimi için TKDK tarafından verilebilecek destek miktarı en az 200.000 Avro en fazla 1.000.000 Avrodur. Kanatlı et üreten işletmelerin TKDK hayvancılık desteklerinden faydalanabilmesi için en az 1000 en fazla 8000 hindi, en az 5000 en fazla 50.000 broyler, en az 350 en fazla 3000 kaz sayısına sahip olmaları gereklidir (Çizelge 1.11).

Çizelge 1.11. Kanatlı eti üreten tarımsal işletmelerin hayvan sayıları limitleri

	En az	**En fazla**
Hindi (baş)	1000	8000
Broyler (baş)	5000	50.000
Kaz (baş)	350	3000

Kaynak: Anonim, 2017m

TKDK'nın kanatlı eti üreten işletmelere desteğinden yeni işyeri kurarak faydalanacak işletmelerinde bu sayılarda kapasite ile işletme kurmaları gereklidir. TKDK kanatlı eti desteği olarak en az 15.000 Avro en fazla 500.000 Avro ödeme gerçekleştirilmektedir. Kaz için ise destekleme alt sınırı 20.000 Avro destekleme üst sınırı ise 250.000 Avro'dur.

Yumurta üreten işletmelerin TKDK hayvancılık desteğinden faydalanabilmeleri için işletmede en az 20.000 en fazla 100.000 yumurta tavuğu bulunması gereklidir. Tesisini yerleşim bölgesinden uzak bir bölgeye taşıyan ya da tesisinde, ekipmanında yenileme ihtiyacı olan işletmelere hayvan refahı koşullarını sağlamak amacıyla kapasite arttırmadan yumurta tavukları için binalarını genişletebilirler (Anonim, 2018m).

Tedbir 103 Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımlar

Tedbir 103-1 Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması: Bu destekten, süt soğutma tanklarına ve süt sağım ünitelerine bünyesinde barındıran çağdaş ve teknolojik bir

işletmeye sahip süt üreticileri veya süt üretici örgütleri ile tedarik sözleşmesi imzalayan süt işleme tesisleri, günlük 10-70 ton arasında kapasitesi bulunan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ile günlük 10 tondan az kapasiteye sahip kısıtlı sayıda mikro işletmeler faydalanabilmektedir.

Koşulları gerçekleştirebilen süt işleyen işletmelere en az 50.000 Avro, en fazla 3.000.000 Avro, günlük en fazla 70 ton süt toplayan üretici örgütleri için ise en az 25.000 Avro en fazla 1.000.000 Avro destek sağlanmaktadır (Anonim, 2018n).

Tedbir 103-2 Kırmızı Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması: İşletme kesimhane ise; sığır ile koyun/keçi kesimi birlikte gerçekleştiriliyorsa en az 30 en fazla 250 sığır kesim kapasitesine en az 50 en fazla da 2000 koyun/keçi kesim kapasitesine sahip olması gereklidir. Sadece sığır kesimi yapılan işletmelerde günlük en az 36 en fazla da 500 kesim kapasitesine, sadece koyun/keçi kesimi yapılan işletmelerde ise günlük en az 290 en fazla 4000 hayvan kesim kapasitesine sahip olması gerekmektedir. İşletme et işleme tesisi ise; günlük en az 0,5 ton en fazla 5 ton kurulu et işleme kapasitesine sahip olması gereklidir.

İşletme kombina ise; başvurma şekline göre şartları belirlenir. Kesimhane olarak başvurulacaksa kesimhane şartları, et işleme tesisi olarak başvuracaksa et işleme tesisi için istenen şartları, kesimhane ve et işleme aynı anda yapılmak isteniyorsa her iki durum içinde şartların sağlanması gereklidir. Kırmızı et ve et ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması alt tedbiri kapsamında her bir yatırım için uygun harcamaların toplam değeri en az 30.000 Avro, en fazla 3.000.000 Avro olabilmektedir (Anonim, 2018o).

Tedbir 103-3 Kanatlı Et ve Et Ürünleri İşlenmesi ve Pazarlanması:İşletme kesimhane ise; saatte en az 1000 tavuk en fazla 5000 tavuk kesim kapasitesine veya saatte en az 100 hindi en fazla 1000 hindi kesim kapasitesine sahip olması gereklidir. İşletme et işleme tesisi ise; günlük en az 0,5 ton en fazla 5 ton kurulu et işleme kapasitesine sahip olması gereklidir. İşletmenin kombina olduğu durumlarda; kesimhane için başvurması halinde kesimhane şartlarına, et işleme için başvurması halinde et işleme şartlarına ve her iki uygulamaya aynı anda başvurması durumunda da her iki uygulamanın şartlarını sağlaması gereklidir. Kanatlı et ve et ürünleri işlenmesi ve pazarlanması alt tedbiri kapsamında her bir yatırım için uygun harcamaların toplam değeri en az 30.000 Avro, en fazla 3.000.000 Avro olabilmektedir (Anonim, 2018o).

BÖLÜM 2
ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Kurt (1988), yaptığı çalışmada; ülkemizde ki süt üretim ve işleme sanayinin durumu ve geliştirme politikalarını incelemiş, Türkiye'de süt sanayinin karşılaştığı problemler olarak; üretim yetersizliği, süt üretim dengesizliği, kalite bozukluğu, eğitilmiş teknik eleman yetersizliği ve müessir bir kontrol teşkilatının kurulmamış olması gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Dellal ve Tan (2001), ülkemizde süt ve süt ürünleri üretim, tüketim, dış ticaretini inceleyerek, sektörün genel yapısını ortaya koymak ve Türkiye'de ve bazı gelişmiş ülkelerde süt sektöründe uygulanan politikaları analiz etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada yoğurt ve peynir harici süt ürünlerinde yeterli tüketim seviyesine ulaşılamadığı ve politikaların genelde kısa süreli ve istikrarsız olması nedeniyle sektörün gelişmesi için etkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Şahin (2001), araştırmasında; Kayseri ilinde yer alan süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özellikleri ve ürünlerin pazarlama sorunlarını incelemiştir. Çalışma kapsamında süt toplama merkezine kayıtlı 46 işletme ile ilgili görüşülmüş, toplanan bilgiler işletme gruplarına göre düzenlenerek analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre işletme grupları arasında sosyo-ekonomik ve brüt kar farklılıkları olduğu tespit edilmiştir.

Sarıca ve ark., (2004), çalışmada Türkiye'de hayvancılığın ve hayvansal ürünlerin mevcut durumları dünya ve Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca araştırmada Türkiye'deki hayvancılığın sorunları ve çözümüne yönelik öneriler ele alınmıştır. Kaliteli ve sertifikalı damızlık üretimine hizmet edecek damızlık hayvan birliklerinin kurulması ve yaygınlaştırılması, merkez birlik kontrolünde damızlık hayvan borsasının oluşturulması, pazarlama sisteminin etkinleştirilmesi, hayvancılığı destekleme ve geliştirme çalışmalarının Avrupa Birliği ülkelerindeki uygulamalar göz önünde bulundurularak düzenlenmemesi gibi çalışmalar yapılması tavsiyesinde bulunulmuştur.

Yavuz ve ark., (2004), araştırmasında; teşvik primi ve hedef fiyat/fark ödemesi politikaları gibi sütçülük destekleme politikalarının bölgesel etkilerinin incelenmesi için Spatial Denge Modeli kullanılmıştır. Sonuç olarak bu politikaların ülkemizin batı bölgelerinde üretilmiş olan süt payının büyük oranda artış gösterdiği görülmüştür. Aynı zamanda bu çalışmada bölgeler arasında dengesizliğin hedef fiyat politikası altında daha fazla artmış olduğu belirlenmiştir.

Koyubenbe (2005), Ege Bölgesi İzmir İli Ödemiş ilçesinde süt sığırcılığının güncel

durumunun ve geliştirme olanaklarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Örgütlenme eksiği ile devletin devamlı ve kararlı bir destekleme politikası izlemesinin gerekli olduğu süt üreticilerinin en önemli sorunu olarak tespit edilmiştir.

Ören ve Bahadır (2005), OECD ülkeleri ve ülkemizde ki hayvancılık ile ilgili politikaları ve bu politikaların sonucunda meydana gelen transferlerin çeşitli kesimler açısından incelendiği görülmüştür. Çalışmanın sonucunda ülkemizde kişi başına ve birim alana düşen değerlerin OECD ortalamasının altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aksoy ve ark., (2012), çalışmasında; Türkiye süt sığırcılığında ıslah ve destekleme politikalarının bölgesel etkinliklerinin belirlenmesi amaçlamıştır. Çalışmada regresyon analizi yapılmış ve sonucunda tarımsal destekleme politikalarının bölgeler düzeyinde belirlenmesinin önemi vurgulanmıştır. Süt verimi, yem fiyatı ve süt teşvik priminde bölgesel farklılıklar olduğu, kültür ve melez sığır sayısının toplam sığır sayısına oranının sığır süt üretimini etkileyen en önemli faktör olduğu gibi sonuçlar çalışmadan elde edilmiştir.

Boz (2013), Araştırma; Doğu Akdeniz Bölgesi'nde süt sığırcılığı yapan işletmeler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı süt sığırcılığı yapan işletmelerin sorunlarını belirleyerek ortaya çıkan sorunlara çözüm önerileri sunmaktır. Araştırmanın yapıldığı işletmeciler tesadüfi örnekleme yoluyma seçilen 160 kişiden oluşmaktadır. Ortaya çıkan sonuçlarda süt sığırı sayısında azalma olduğu, yem fiyatlarının yüksek seviyelerde seyrettiği ve hayvancılığa verilen desteklerin minimum seviyede kaldığı tespit edilmiştir.

Tan, (2013), çalışmasında geçmişten günümüze kadar süt sektöründe uygulanan politikalar kısaca özetlenmiş, Biga İlçesinde süt sığırcılığının mevcut durumu incelenmiştir. Mevcut şartlarda ilçede süt sektörünün rekabet şansı ve sürdürülebilirliği açısından öneriler sunulmuştur.

Demir ve ark., (2014), çalışma kars ilinde gerçekleştirilmiş, süt sığırcılığı işletmelerinde genel özelliklerin ortaya konulması ve üretime ilişkin bazı teknik finansal etkileri belirlemek amaçlanmıştır. Daha etkin bir örgütlenme, pazarlama alt yapısının oluşturulması ve yem sorununun giderilmesi ile süt sığırcılık faaliyetlerine rasyonel bir yapı kazandırılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Tan ve ark., (2014), Türkiye'de uygulanan tarım politikalarının gelişimi ve günümüzdeki uygulamalarını incelemişlerdir. 1963 yılından itibaren başlanan Planlı dönem de beşer yıllık planlar ve yıllık programlar şeklinde uygulanan fiyat, girdi ve kredi desteği politikalarının 2000 yılından itibaren tarım reformu arayışları ile yeniden şekillendiğine vurgu yapmışlardır. Tarım Reformu Uygulama Projesi'nin başlaması ile beraber 2000'li yılların başlarında Doğrudan Gelir Desteği (DGD) ve Kırsal Kalkınma Desteklerinin ivme

kazanarak ilerlediğinden bahsetmişlerdir. Günümüz tarım politikaları uygulamaları kapsamında hayvancılık, organik tarım (OT) ve iyi tarım uygulamaları (İTU), mazot, gübre, toprak analizi, sertifikalı fidan ve tohum desteği, tarımsal danışmanlık destekleri ve havza bazlı destekler gibi Gıda, Tarım Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan desteklerden bahsedilmiş ve bu desteklemelerin Çanakkale ili özelindeki durumu değerlendirilmiştir.

Ata ve Yılmaz (2015), Burdur ilinde faaliyet gösteren modern ve geleneksel süt sığırcılığı işletmeleri üzerine ülkemizde uygulanan hayvansal üretimi destekleme politikalarının ekonomik etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları neticesinde hayvancılık desteklerinin süt sığırcılığı yapan işletmelerde brüt-kâr üzerinde önemli derecede etki ettiği kanısına varılmıştır.

Doğan ve Kızıloğlu (2015), araştırmada üreticilerin süt veriminin artmasını sağlayan yeni teknikleri kullanabilmeleri, işletme başarısında etkili olan hayvan besleme, sosyo-demografik etkenler ve süt ineği sayısı gibi faktörleri belirlemektir. İşletmelere rekabet edebilme gücü ve üretimde süreklilik anlayışının kazandırılabilmesi için hayvan beslenmesinde dengeli yem dağılımının yapılması, işletme ekonomisinde olumsuz etkileri olan unsurların ortadan kaldırılması, üreticilerin motivasyonları ve sütün verimliliği için kullanacakları yeni yöntemlerin uygulanması gibi etkenlerin olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Koyubenbe (2015), Türkiye'de süt sığırcılığına yönelik politikalar ve bu sektörde yaşanan gelişmeler analiz edilmiştir. Çalışmada ulaşılan sonuç süt üretimine ilişkin istikrarlı destekleme politikaları uygulanması gerekliliği ve üretici örgütlerinin süt piyasasında etkin olmasının sağlanması gerektiği olmuştur.

Yılmaz ve ark., (2015), Kars İlinde yapılan çalışma kapsamında, mevcut süt işletmelerinin üretim durumları ve kapasiteleri, pazar olanakları ve problemleri, çiğ süt temini, satış fiyatı sorunları ve soğuk zincir durumları tespit edilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur. Devletten beklenti olarak süt üreticilerine süt ve süt üretimi hakkında eğitimler verilmesi, kayıt dışı süt üretiminin daha denetimli bir şekilde yapılması ve soğuk süt üretimi ile süt sığırcılığı yapan çiftçilere daha iyi dstekler verilmesi sonucuna varılmaktadır.

Gençdal ve ark., (2016), çalışma Van İli'nde geçekleştirilmiş ve İkizler Tarımsal Kalkınma Kooperatifine ortak olan (37) ve kooperatife ortak olmayan (44) 81 işletme sosyo-demografik ve işletmecilik özellikleri açısından karşılaştırılmışlardır. Çalışmanın sonucunda işletme sahiplerinin kooperatife ortak olmaları, Tarım il ve ilçe müdürlükleri ile irtibat halinde olmaları, kültür ırkı ineklere sahip olmaları ve işletme yöneticilerinin deneyimli olmasının inek başına düşen süt üretim miktarı üzerinde pozitif etkisi olduğu, yerli ineğe

sahip olmanın ise süt üretim miktarları üzerinde negatif etkiye sahip olduğu anlaşılmıştır.

BÖLÜM 3
MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu çalışmada Biga ilçesindeki süt üreticileriyle anket çalışması yapılmıştır. Araştırmada birincil ve ikincil nitelikteki verilerden yararlanılmıştır. Çalışmada gerçekleştirilen anketler sonucu elde edilen veriler birincil nitelikli veriler olup, konu kapsamında çeşitli kurum ve kuruluşların yayınladıkları yayınlar ile resmi istatistiki veriler, incelemeler, akademik araştırma çalışmalarından elde edilen veriler ikincil veriler olarak tanımlanmıştır.

3.2. Yöntem

3.2.1. Verilerin Toplanmasında Kullanılacak Yöntem

Çalışmanın ana materyalini Biga ilçesinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapan yetiştiricilerden anket yoluyla toplanan verileler oluşturmaktadır. Biga ilçesinin 107 köyü olup bu köylerde hayvancılık yapan yetiştirici sayısı büyükten küçüğe sıralanmış ve ilçeyi en iyi şekilde temsil etmesi için en az yetiştiricisi olan, ortanca sırada yetiştiricisi olan ve en çok yetiştiricisi olan üç köy gayeli olarak seçilmiştir. Bu köyler şunlardır; Çakırlı Köyü en az yetiştiricisi olan köy olup yetiştirici sayısı 11, Karahamzalar ortanca sıradaki köy olup yetiştirici sayısı 43 ve Yeniçiftlik yetiştirici sayısı en fazla olan köy olup yetiştirici sayısı 132'dir. Gayeli olarak seçilen bu üç köyün yetiştirici sayısı (186) araştırmanın popülasyonunu oluşturmaktadır. Çalışmada tam sayım yöntemi kullanılmış ve görüşmeyi kabul eden 177 üretici ile görüşülmüştür.

3.2.2. Verilerin Analizinde İzlenecek Yöntemler

Araştırmada büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapan üreticilerin sosyo-ekonomik özelliklerini ortaya çıkarmak amacı ile tanımlayıcı istatikler kullanılmıştır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapan üreticilerin hayvancılık tarım politikaları konusunda memnuniyet durumlarının ortaya konması amacıyla likert ölçekli sorular sorulmuştur. Ayrıca anket sonucu elde edilen verilerin değerlendirilmesinde lojistik regresyon gibi parametrik olmayan analiz yöntemi çalışma kapsamında kullanılmıştır. Regresyon analizi, matematiksel bir ilişki kullanılarak aralarında ilişki kurulabilen iki ya da daha fazla değişkenden birinin bağımlı değişken olarak tanımlanması ve diğerlerinin ise bağımsız değişkenler olarak ayrılması esasına dayanmaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2014).

BÖLÜM 4
ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Genel Bulgular

4.1.1. Demografik Göstergeler

Bu bölümde Çanakkale ili Biga ilçesinde süt üreticiliği yapan üreticilerin cinsiyet, yaş, eğitim, iş tecrübesi, tarımsal eğitim, sosyal güvence gibi bilgiler verilmiştir.

Süt üretimi yapan üreticilerin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde Çizelge 4.1'e göre anket yapılan üreticilerin %93,8'inin erkek ve %6,2'sinin ise kadın olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.1. Üreticilerin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Oran (%)
Kadın	11	6,2
Erkek	166	93,8
Toplam	**177**	**100,0**

Çanakkale İli Biga İlçesinde anket yapılan süt üreticilerinin yaşlarına göre dağılımı Çizelge 4.2'de verilmiştir. Anket yapılan üreticilerin yaş aralığına bakıldığında %53,7'sinin 50 ve 50'den büyük, %46,3'ünün ise 50'den küçük yaş aralığında olduğu belirtilmiştir.

Çizelge 4.2. Üreticilerin yaşa göre dağılımı

Üreticilerin Yaşa Göre Durumu	Sayı	Oran (%)
<50	82	46,3
>=50	95	53,7
Toplam	**177**	**100,0**

Yaş Ortalaması=51,75

Süt üretimi yapan üreticilerin eğitim durumu Çizelge 4.3'te incelenmiştir. Anket sonuçlarına göre üreticilerin %54,2'sinin ilkokul, %28,2'sinin ortaokul, %14,1'inin lise ve %3,4'ünün ise yükseköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir. Bu değerler neticesinde Çanakkale İli Biga İlçesi'nde süt üreticiliği yapan üreticilerin eğitim seviyesinin ilköğretimde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.3. Üreticilerin eğitim durumuna göre dağılımı

Eğitim	Sayı	Oran (%)
İlkokul	96	54,2
Ortaokul	50	28,2
Lise	25	14,1
Yükseköğretim	6	3,4
Toplam	**177**	**100,0**

Araştırma alanı içerisinde yapılan anketlerde üreticilerin hane nüfusunun durumu çizelge 4.4'te incelenmiştir. Çanakkale İli Biga ilçesinde anket yapılan süt üreticilerinin %55,4'ünün hane nüfusunun 3 ve 3'ten küçük olduğu %44,6'sının ise 3 ten büyük hane nüfusuna sahip olduğu anlaşılmış olup hane nufusunun ortalamasının 3,43 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 4.4. Hane nüfusu durumu

Hane Nüfusu	Sayı	Oran(%)
<=3	98	55,4
>3	79	44,6
Toplam	**177**	**100,0**

Ortalama=3,43

Anket yapılan üreticilerin ailelerindeki tarımda çalışan kişi sayısı Çizelge 4.5'de gösterilmektedir. Üreticilerin %79,7'sinin 2 kişi ve 2 kişiden az, %20,3'ünün 2 kişiden fazla olduğu belirtilmiştir. Bu değerler anket yapılan üreticilerin ailelerinde çalışanların sayısının ailedeki fert sayısına oranla daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Çizelge 4.5. Hanede içinde tarımda çalışan kişi sayısı (adet)

Hanede Tarımda Çalışan Sayısı	Sayı	Oran (%)
<=2	141	79,7
>2	36	20,3
Toplam	**177**	**100,0**

Ortalama=2

Üreticilerin tarımsal faaliyette çalışma sürelerine göre dağılımı Çizelge 4.6'da verilmiştir. Anket çalışmasına katılan üreticilerin tarımda çalışma sürelerine bakıldığında %52,5'inin 27 yıl ve 27 yıldan az, %47,5'inin ise 27 yıldan fazla olduğu belirtilmiştir. Bu

değerlere göre üreticilerin ortalama 27 yıllık tecrübeye sahip olduğu bu durumun bölgede hayvancılığın geçmişe dayalı bir meslek olarak sürdürüldüğü sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan bu sürenin uzun olması üreticilerin bu konudaki tecrübelerini de ortaya koymaktadır.

Çizelge 4.6. Üreticilerin tarımda çalışma süreleri

Tarımda Çalışma Süresi	**Sayı**	**Oran (%)**
<=27	93	52,5
>27	84	47,5
Toplam	**177**	**100,0**

Ortalama=27

Üreticilerin sosyal güvence varlığı durumu Çizelge 4.7'de gösterilmiştir. Sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çizelge 4.7. Üreticilerin sosyal güvence durumlarına göre dağılımı

Sosyal Güvence	**Sayı**	**Oran (%)**
Yok	8	4,5
Var	169	95,5
Toplam	**177**	**100,0**

4.1.2. Tarımsal Varlıklar ve Tarımsal Yapı ile İlgili Bulgular

Bu bölümde çalışma sahası olarak seçilen Çanakkale İli Biga İlçesindeki süt üreticiliği yapan üreticilerin arazi varlığı ve işletme yapısı durumları, yem bitkileri üretim durumları, hayvan varlığı ve alet ekipman varlığı ile ilgili bilgiler verilmektedir. Ayrıca üreticilerin tarımsal eğitim, gazete dergi aboneliği ve internet kullanımı gibi sosyal ortam kullanılabilirliği ve üreticilerin bilinç düzeyi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Arazi Varlığı ve İşletme Yapısı: Üreticilerin arazi varlığı ve işletme yapısı Çizelge 4.8'de incelenmiştir. Mülk arazi varlığına bakıldığında sulu arazi alan ortalaması 31,51 dekar ve 3,20 parça, kıraç arazi ise ortalama 23,58 dekar ve 2,62 parçadan oluştuğu anlaşılmıştır.

Anket gerçekleştirilen üreticilerin ortakçılıkla işlettikleri arazi durumuna bakıldığında sulu arazi ortalaması 43,37 dekar ve 3,37 parça, kıraç arazi ise ortalama 31,66 dekar ve 4,33 parçadan oluştuğu belirlenmiştir.

Anketi gerçekleştiren üreticilerin kiracılıkla işlettikleri arazilerin durumuna bakılmıştır. Sulu arazi ortalaması 38,19 dekar ve 2,85 parça, kıraç arazi ise ortalama 34,32 dekar ve 2,71 parçadan oluşmaktadır.

Çizelge 4.8**.** Üreticilerin ortalama arazi varlığı ve işletme yapısına göre dağılımı

Mülk Arazi				**Ortakçılıkla İşletilen Arazi**				**Kiracılıkla İşletilen Arazi**			
Toplam Alan (da)		**Parça Sayısı**		**Toplam Alan (da)**		**Parça Sayısı**		**Toplam Alan (da)**		**Parça Sayısı**	
Sulu	Kıraç	Sulu	Kıraç	Sulu	Kıraç	Sulu	Kıraç	Sulu	Kıraç	Sulu	Kıraç
31,51	23,58	3,20	2,62	43,37	31,66	3,37	4,33	38,19	34,32	2,85	2,71

Yem Bitkileri Üretimi: Üreticilerin yem bitkileri üretim alanları ve gerçekleştirilen üretim miktarları Çizelge 4.9'da incelenmiştir. Üreticilerle gerçekleştirilen anketler neticesinde arazi büyüklükleri açısından ortalama arazi büyüklüğü yonca da 15,08 dekar, fiğ 10,07 dekar, korunga 10,87 dekar, silajlık mısır 31,65 dekar, arpa 30,05 dekar, buğday 32,20 dekar, yulaf 25,80 dekar, reygras 31,11 dekar, pancar 4,7 dekar, mera çayırı 4,5 dekar, karaçim 9,3 dekar, güne bakan 150 dekar, saman 10 dekar olarak bulunmuştur.

Çalışma alanında yem bitkilerinin ortalama üretim miktarları Çizelge 4.9.'da görüldüğü gibi yonca 9,11 ton, fiğ 4,45 ton, korunga 3,06 ton, silajlık mısır 142,65 ton, arpa 15,83 ton, buğday 11,67 ton, yulaf 13,5 ton, reygras 27 ton, pancar 34,25 ton, mera çayırı 8,87 ton, karaçim 7,16 ton, günebakan 22 ton ve saman 5 ton olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.9. Üreticilerin yem bitkileri üretim durumları

Yem Bitkileri Üretim Durumu	**Arazi Büyüklüğü (da)**	**Gerçekleştirilen Üretim Miktarı (ton)**
Yonca	15,08	9,11
Fiğ	10,07	4,45
Korunga	10,87	3,06
Silajlık mısır	31,65	142,65
Arpa	30,05	15,83
Buğday	32,20	11,67
Yulaf	25,80	13,5
Reygras	31,11	27
Pancar	4,7	34,25
Mera Çayırı	4,5	8,87
Kara Çim	9,33	7,16
Günebakan	150	22
Saman	10	5

Hayvan Varlığı: Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin hayvan varlığı ve süt üretimleri araştırılmıştır. Çizelge 4.10'da görüldüğü üzere araştırma yapılan üreticilerin ortalama 8,63 baş inek, 1.4 baş dana, 3.24 baş düve, 2,96 baş buzağı**,** 6.91 baş koyun, 2.86 baş kuzu ve 0.03 baş oğlak hayvan varlığına sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Üreticilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda inek için ortalama günlük süt üretimi 120,40 litre ve koyun için günlük süt üretiminin ise 6 litre olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.10. Üreticilerin hayvan varlığı ve süt üretimleri

Nev'i	Adedi (Baş)	Günlük Üretim (lt/gün)
İnek	8,63	120,40
Dana	1,4	-
Tosun	0,04	-
Düve	3,24	-
Buzağı	2,96	-
Manda	-	-
Koyun	6,91	6
Kuzu	2,86	-
Keçi	-	-
Oğlak	0,03	-
TOPLAM	**26,07**	**126,4**

Alet Ekipman Varlığı: Anket çalışma alanı içerisinde ki süt üreticiliği yapan üreticilerin elindeki alet ekipman varlığı Çizelge 4.11'de gösterilmektedir. Buna göre 142 traktör, 144 pulluk, 66 römork, 137 çizel, 140 tırmık, 146 diskaro, 31 yem karma, 4 balya makinesi, 54 İlaçlama makinesi, 45 mibzer, 36 gübre serpme makinesi, 10 tiller, 11 rotavatör, 7 tohumlama makinesi, 5 pülverizatör, 4 silaj makinesi şeklinde beyan edilmiştir.

Çizelge 4.11. Üreticilerin alet ekipman varlığı

Alet Ekipman İsmi	Alet Ekipman Sayısı (adet)	Alet Ekipman İsmi	Alet Ekipman Sayısı (adet)
Traktör	142	İlaçlama	54
Pulluk	144	Mibzer	45
Römork	66	Gübre serpme	36
Çizel	137	Tiller	10
Tırmık	140	Rötavatör	11
Diskaro	146	Tohumlama Makinesi	7
Yem karma	31	Pülverizatör	5
Balya makinesi	4	Silaj makinesi	4

Üreticilerin Tarımsal Eğitimi ile İlgili Bulgular: Bu bölümde üreticilerin eğitim

seviyesi hakkında fikir sahibi olmak amacıyla tarımsal eğitim alma, bilimsel toplantılara katılma, uzmanlarla görüşme, dergi ve gazete abonelikleri, tarımsal programları izleme ve internet kullanımı gibi nitelikleri incelenmiştir.

Anket yapılan üreticilerin son bir yılda tarımsal eğitim alma durumları Çizelge 4.12'de verilmiştir. Çizelgeye göre araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin %87'si son bir yılda herhangi bir tarımsal eğitim almadığını belirtir iken %13'ü son bir yılda tarımsal eğitim aldığını ifade etmiştir.

Çizelge 4.12. Üreticilerin tarımla ilgili eğitim alma durumuna göre dağılım

Tarımla İlgili Eğitim Alınma Durumu	**Sayı**	**Oran (%)**
Alındı	23	13,0
Alınmadı	154	87,0
Toplam	**177**	**100,0**

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin tarımla ilgili konulardaki bir yılda uzmanlarla görüşme sıklığına bakıldığında Çizelge 4.13'e göre %63,3'ünün altı ay ve üstü zamanda, %31,6'sının ayda 1, %4,5'unun iki haftada bir, sadece %0,6'sının ise haftada bir görüştüğü belirtilmiştir. Üreticilerin çoğunluğunun altı aydan daha uzun bir süre uzmanlarla görüşmüyor olması olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.13. Üniversite, Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerini ve özel sektördeki uzmanlarla görüşme sıklığı

Tarım İl/İlçe ile Görüşme Sıklığı	**Sayı**	**Oran (%)**
Haftada Bir	1	0,6
İki Haftada Bir	8	4,5
Ayda Bir	56	31,6
Altı Ay ve Üstü	112	63,3
Toplam	**177**	**100,0**

Araştırma bölgesinde süt üreticiliği yapan üreticilerin tarımla ilgili herhangi bir dergiye üye olup olmadıkları Çizelge 4.14'de gösterilmiştir. Bu soruda görüşme gerçekleştirilen 177 üreticiden yalnızca üç tanesi abone olduğunu ifade etmiştir.

Çizelge 4.14. Üreticilerin tarımla ilgili bir dergi, gazete vb. yayına üye olma durumu

Dergiye Üye Olma Durumu	**Sayı**	**Oran (%)**
Üye	3	1,7
Üye değil	174	98,3
Toplam	**177**	**100,0**

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin televizyonda tarım programı izleme durumunu gösteren çizelge 4.15'e bakıldığında %82,5'unun izlediği ve %17,5'unun izlemediği görülmüştür.

Çizelge 4.15. Üreticilerin tarım programlarını izleme durumu

Tarım Programı İzleme Durumu	**Sayı**	**Oran (%)**
İzler	146	82,5
İzmez	31	17,5
Toplam	**177**	**100,0**

Çizelge 4.16'da araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin tarımsal bilgiye ulaşmak için internet kullanma durumu ele alınmaktadır. Anket sonuçları neticesinde üreticilerin %50,8'inin internet kullanmadığı ve %49,22'sinin internet kullandığı belirlenmiştir.

Çizelge 4.16. Üreticilerin tarımsal bilgiye ulaşım amaçlı internet kullanım durumu

İnternet Kullanımı	**Sayı**	**Oran (%)**
Kullanılır	87	49,2
Kullanılmaz	90	50,8
Toplam	**177**	**100,0**

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin tarımsal desteklemeler ile ilgili güncel bilgileri hangi kanaldan takip ettikleri Çizelge 4.17'de gösterilmiştir. Anket gerçekleştirilen üreticilerin güncel tarımsal desteklemeler ile ilgili bilgileri %50,3'ünün ortak olduğu kooperatiften, %29,4'ünün tarım ilçe müdürlüklerinden, %11,3'ünün yakın arkadaşlarından ve %9,0'unun internet kullanarak elde ettikleri belirtilmiştir.

Çizelge 4.17. Desteklerle ilgili bilgilerin takip edildiği kaynak

Desteklerin Takip Edildiği Kaynak	**Sayı**	**%**
Yakın Arkadaşlarım	20	11,3
İnternet	16	9,0
Tarım Ilçe Müdürlükleri	52	29,4
Kooperatif	89	50,3
Toplam	**177**	**100,0**

4.1.3. Üreticilerin Gelir Durumu ile İlgili Genel Bulgular

Bu bölümde üreticilerin tarım ve tarım dışı kaynaklardan gelir elde etme durumları incelenmiştir. Çizelge 4.18'de üreticilerin tarımdan elde ettikleri gelir dağılımları gösterilmiştir. Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin tarımdan gelir elde etme durumu incelendiğinde %27,7'sinin 10.000 TL'den az, %39,5'inin 10.000-20.000 TL arasında, %25,4'ünün 20.000-50.000 TL arasında ve %7,3'ünün ise 50.000 TL'den yüksek gelir elde edildiği saptanmıştır.

Çizelge 4.18. Üreticilerin tarımdan elde ettiği gelir (TL/yıl)

Tarımdan Elde Edilen Gelir (TL/Yıl)	**Sayı**	**Oran (%)**
<10.000	49	27,7
10.000-20.000	70	39,5
20.000-50.000	45	25,4
>50.000	13	7,3
Toplam	**177**	**100,0**

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin Çizelge 4.19'a göre tarım dışı gelir elde etme durumu incelendiğinde %83,6'sının elde ettiği ve %16,4'ünün elde etmediği belirtilmiştir.

Çizelge 4.19. Üreticilerin tarım dışı gelir elde etme durumu

Tarım Dışı Gelir Elde Etme Durumu	Sayı	Oran (%)
Yok	29	16,4
Var	148	83,6
Toplam	**177**	**100,0**

Çizelge 4.20'de üreticilerin tarım dışından elde ettikleri gelir miktarı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin tarım dışından gelir elde etme durumu incelendiğinde %1,4'ünün 10.000 TL'den az, %66,9'unun 10.000-20.000 TL arasında, %28,4'ünün 20.000-50.000 TL arasında ve %3,4'ünün ise 50.000 TL den yüksek gelir elde edildiği belirlenmiştir. Üreticiler tarım dışından elde edilen gelir olarak beyan ettikleri bu gelirin genellikle emeklilik maaşı olduğunu bildirmişlerdir.

Çizelge 4.20. Üreticilerin tarım dışı gelirleri

Tarım Dışı Elde Edilen Gelir Miktarı (TL/Yıl)	Sayı	Oran (%)
<10.000	2	1,4
10.000-20.000	99	66,9
20.000-50.000	42	28,4
>50.000	5	3,4
Toplam	**148**	**100,0**

4.1.4. Üreticilerin Pazarlama Yapısı

Bu bölümde anket yapılan üreticilerin pazarlama kanalları ile ilgili durumları incelenmiştir. Çalışma alanında üreticilerin elde ettikleri sütü hangi kanalları kullanarak sattığına dair araştırma gerçekleştirilmiştir. Çizelge 4.21'e göre çalışma alanında anket gerçekleştirilen üreticilerden 10 kişinin ürettikleri sütün ortalama %34'ünü semt pazarında sattığı belirlenirken, sütünü kooperatife sattığını belirten 172 kişinin ürettikleri sütün ortalama %97,52'sini kooperatife verdiği anlaşılmıştır. Anketin gerçekleştiği üreticilerden 1 kişinin sütünün %60'ını tüccara verdiği, sütünü özel işletmelere veren 6 üreticinin ise sütünün %87,5'ini özel şirketlere verdiği belirlenmiştir.

Çizelge 4.21. Üreticilerin süt pazarlama durumu

Sütün Pazarlandığı Kanal	Oranı (%)
Kendim işleyip semt pazarında satıyorum	34 (n=10)
Kooperatife satıyorum	97,52 (n=172)
Tüccara satıyorum	60 (n=1)
Özel şirketlere	87,5 (n=6)

4.1.5. Üreticilerin Örgütlenme Durumu

Kırsal alanda sanayinin gelişmesi ve kurulması aşamalarında yer alan ayrıca çeşitli tarımsal ve hayvansal amaçlı ürünlerin pazarlanması konusundaki fonksiyonlarının olması sebebi ile kırsal kesimde kurulan çeşitli üretici örgütleri her konuda çiftçilere yardımcı ve destek olan önemli oluşumlar olarak dikkat çekmektedir. Tarımsal amaçlı kooperatifler ise bu kapsamda akla ilk gelen üretici kooperatifleri olarak yer almaktadır.

Üretici örgütlenmesi özellikle kırsal alanda dağınık ve düzensiz olanakları birleştiren iyi bir dayanışma aracıdır. Diğer taraftan üretici örgütleri, kuruldukları bölgelerde tarıma dayalı sanayilerin gelişmesi açısından uygun bir ortam hazırlamaktadır.

Bu bölümde üreticilerin örgütlenme yapısı, üye oldukları üretici örgütlerinden memnuniyet durumları incelenmiştir.

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin üretici örgütlerine üyelik durumu incelendiğinde tamamının (%100) tarımsal kalkınma kooperatifine, %45,2'sinin tarım kredi kooperatifine, %11,9'unun üretici birliğine, %1,7'sinin tarım satış kooperatifine ve %9,6'sının yetiştirici birliğine üye olduğu belirtilmiştir.

Anketin gerçekleştirildiği üreticilere üye oldukları üretici örgütlerinin hizmetlerinden faydalanma durumları sorulmuştur. Tarımsal kalkınma kooperatifine ortak olan üreticilerin %96'sının, tarım kredi kooperatifine ortak olan üreticilerin %95'inin, tarım satış kooperatifine ortak olan üreticilerin tamamının (%100), üretici birliğine üye olan üreticilerin %90,5'inin ve yetiştirici birliğine üye olan üreticilerin ise %94,1'inin hizmetlerden faydalandığı anlaşılmıştır.

Çizelge 4.22. Üreticilerin tarımsal örgütlere üye olma ve hizmetlerden faydalanma durumu

Tarımsal Örgüt	Ortaklık/Üyelik Durumu		Hizmetlerinden Faydalanma Durumu	
	Ortak/Üye (%)	Değil (%)	Faydalanan (%)	Faydalanmayan (%)
Tarımsal Kalkınma Koop.	100	-	96	4
Tarım Kredi Koop.	45,2	54,8	95	5
Tarım Satış Koop.	1,7	98,3	100	-
Üretici Birliği	11,9	88,1	90,5	9,5
Yetiştirici Birliği	9,6	90,4	94,1	5,9

Araştırma alanından anket gerçekleştirilen üreticilerin üye oldukları tarımsal örgütlerden memnuniyetlerine dair araştırma sonuçları çizelge 4.23'de verilmiştir. Üreticilerin üye olunan tarımsal örgütler içinden en fazla tarımsal kalkınma kooperatifinden memnun oldukları en az ise tarım satış kooperatifinden memnun oldukları anlaşılmıştır.

Çizelge 4.23. Üreticilerin üye oldukları tarımsal örgütlerden memnun olma durumu

Tarımsal Örgütlerden Memnuniyet	Kesinlikle Memnun Değil	Memnun Değil	Orta Düzeyde Memnun	Memnun	Kesinlikle Memnun		
	1	2	3	4	5	Skor	Sıralama
Tarımsal Kalkınma Koop.	0	2,9	18,2	35,9	42,9	418,8	1
Tarım Kredi Koop.	1,3	11,8	19,7	39,5	27,6	380,3	3
Tarım Satış Koop.	0	0	66,7	0	33,3	366,7	5
Üretici Birliği	0	10,5	31,6	36,8	21,1	368,4	4
Yetiştirici Birliği	0	0	25,0	50,0	25,0	400,0	2

4.2. Mevcut Politika ve Destekleme Uygulamaları ile İlgili Bulgular

Türkiye'deki tarım politikaları incelendiğinde ise AB tarım politikaları ile uyumlu bir şekilde bir taraftan verimliliği arttıracak diğer taraftan doğal kaynaklar ve çevreyi koruyacak politikalardır. Nitekim Tarım ve Orman Bakanlığı'nın günümüzde uyguladığı politikalar hayvancılıkta; sütçü anaç sığırlara 350 TL/baş, anaç mandaya 250 TL/baş ve soy kütüğü

ilavesine 150 TL/baş destek vermektedir.

Araştırma alanında üreticilerin süt fiyatları açısından memnuniyet durumları ele alınmıştır. Çalışma alanında üreticilerle gerçekleştirilen anketler sonucunda üreticilerin yıllar itibariyle artan süt fiyatlarıyla birlikte memnuniyetlerinin de arttığı bilgisine ulaşılmıştır. Çizelge 4.24'te görüldüğü üzere en düşük memnuniyet 2013 yılında görülürken en yüksek memnuniyet 2018 yılında görülmüştür.

Çizelge 4.24. Üreticilerin süt fiyatlarından memnuniyet durumu

Yıllar	Kesinlikle Memnun Değilim	Memnun Değilim	Orta Düzeyde Memnunum	Memnunum	Çok Memnunum	Memnuniyet Skor	Sıralama
2013	37,9	48,0	10,2	2,8	1,1	181,3559	6,0
2014	26,6	52,5	16,9	2,8	1,1	199,435	5,0
2015	23,7	53,1	19,2	2,8	1,1	204,5198	4,0
2016	21,5	52,5	21,5	3,4	1,1	210,1695	3,0
2017	13,0	31,1	36,7	17,5	1,7	263,8418	2,0
2018	4,5	14,1	37,9	36,2	7,3	327,6836	1,0

Çizelge 4.25'te çalışma alanında üreticilerin hayvancılık desteklerinden faydalanıp faydalanmadığı ve bu desteklerden memnuniyet durumları ele alınmıştır. Çalışma alanında üreticilerle gerçekleştirilen anketler neticesinde 4 ay ve buzağı-malak desteğinden %99,4 soy kütüğü desteğinden %11,3 döl kontrolü desteğinden 11,3 süt primi desteğinden %100 yem bitkileri desteğinden %90,4 aşı desteğinden %98,9 üreticinin faydalandığı anlaşılmıştır.

Anket gerçekleştirilen ve desteklerden faydalanan üreticilerin memnuniyet durumları ele alınmıştır. Çizelge 4.25'te 4 ay ve üzeri buzağı-malak desteğinden faydalanan üreticilerin orta düzeyde memnun olduğu, soy kontrolü ve döl kontrolü desteğinden faydalanan üreticilerin yeterli bulduğu, süt primi desteğinden faydalanan üreticilerin yeterli bulmadığı, yem bitkileri desteğinden faydalanan üreticilerin yeterli bulduğu ve aşı desteğinden faydalanan üreticilerin orta düzeyde memnun olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.25. Üreticilerin hayvancılık desteklerinden faydalanma ve memnuniyet durumu

Destek Adı	Faydalananların Oranı (%)	Memnuniyet Durumu *
4 Ay Ve Üzeri Buzağı-Malak Desteği	99,4	3,27
Soy Kütüğü	11,3	3,45
Döl Kontrolü	11,3	3,45
Çoban (Sürü Yöneticisi) İstihdam Desteği	0	0
Süt Primi	100	2,63
Yem Bitkileri	90,4	3,51
Hayvan Hastalık Tazminatları Desteği	0	0
Hayvan Başı Ödeme Desteği	0	0
Aşı Desteği	98,9	3,14
Atık Desteği	0	0
Gen Kaynakları	0	0
Çiğ Sütün Değerlendirilmesi	0	0

*1: Kesinlikle yeterli bulmuyorum, 2: Yeterli bulmuyorum,3: Orta düzeyde yeterli buluyorum, 4: Yeterli buluyorum, 5: Çok yeterli buluyorum

Üreticilerin hayvan hastalıkları konusunda hangi kanallardan destek aldığı ve aldıkları bu destekten memnuniyet durumları Çizelge 4.26'da gösterilmiştir.

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin %84,80'i kooperatiflerinin bünyesinde çalışan veterinerlerden destek aldığını belirtirken, %83,3'ü özel veteriner çağırdığını, %37,6'sı ise tarım il/ilçe müdürlüklerinden destek aldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma yapılan bölgede kooperatiften destek aldığını belirten üreticiler ile özel veterinerlerden destek alan üreticilerin aldıkları hizmetten memnun olduğu, tarım il/ilçe müdürlüklerinden destek alan üreticilerin ise orta düzeyde memnun oldukları anlaşılmıştır.

Çizelge 4.26. Hayvan hastalıkları konusunda desteğin nereden alındığı ve destekten memnun olma durumu

	%	Memnuniyet*
Tarım İl/İlçe Müdürlüğü	37,6	3,68
Özel Veteriner	83,3	4,14
Kooperatif	84,80	4,22

*1: Kesinlikle memnun değilim, 2: Memnun değilim,3: Orta düzeyde memnunum, 4: Memnunum, 5: Çok memnunum

Üreticilerin hayvan ithal edip etmedikleri Çizelge 4.27'de verilmiştir. Araştırma alanı içinde anket yapılan, daha önce hayvan ithal eden üreticilerin memnuniyet durumları ve tekrar hayvan ithal etmek isteyip istemedikleri araştırılmıştır.

Anket gerçekleştirilen üreticilerden %88,13'ü hiç hayvan ithal etmezken, %11,86'sı daha önce hayvan ithal ettiklerini belirtmişlerdir. Hayvan ithal eden üreticilerden %85,7'si memnun olduğunu, %14,28'i ise memnun kalmadığını iletmiş ve %57,14'ü ileride tekrar hayvan ithal edebileceğini %42,85'i ise bir daha hayvan ithal etmek istemediklerini belirtmişlerdir.

Anketin gerçekleştirildiği üreticilere daha önce TKDK'nın hayvancılık desteklerinden faydalanıp faydalanmadığı sorulmuş %95,5'i faydalanmadığını belirtirken yalnızca %4,5'i faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.27. Üreticilerin hayvan ithal etme durumları ve görüşleri

Kriter	**Sayı**	**Oran (%)**
Hiç hayvan ithal ettiniz mi?		
Evet	21	11,86
Hayır	156	88,13
Toplam	177	100
Evetse; memnun kaldınız mı?		
Evet	18	85,72
Hayır	3	14,28
Toplam	21	100
Evetse ileride tekrar yapmayı düşünür müsünüz?		
Evet	12	57,14
Hayır	9	42,86
Toplam	**21**	**100**
TKDK'nın hayvancılık desteklerinden yararlandınız mı?		
Evet	8	4,5
Hayır	169	95,5
Toplam	**177**	**100**

Mevcut Desteklerden Faydalanma Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Çalışmada kooperatif ortaklarının buzağı desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörler lojistik regresyon analiz tekniği kullanılaral analiz edilmiştir. Lojistik regresyon modelinde kullandığımız bağımlı değişken, ortakların buzağı desteğinden memnun olma durumlarıdır. Ortakların destekten memnun olmaları 1, memnun olmamaları 0 olarak kabul edilmiştir. Destekten memnun olmayı açıklamada kullanılan açıklayıcı değişkenler yaş (yıl), eğitim seviyesi (1: Okur-yazar, 2: İlkokul, 3: Ortaokul, 4: Lise, 5: Üniversite, 6: Lisansüstü), tarımsal bir konuda eğitim alma durumu (1:Alan, 0:Almayan), TV'de tarımsal programları izleme durumu (1:İzleyen, 0:İzlemeyen), bilgiye ulaşmada internet kullanma durumu (1:Kullanan, 0:Kullanmayan), tarım dışı gelir varlığı (1:Var, 0:Yok), ortakların tarımsal destekleri takip ettikleri kaynaklar (1:Yakın arkadaşlar, 2:İnternet, 3:Tarım İl/İlçe Müdürlükleri, 4:Kooperatif) ve arazi miktarlarıdır (dekar). Modelin çözümlenmesinden sonra istatistiki açıdan anlamlı çıkan değişkenler açıklanmıştır (Çizelge 4.28).

Çizelge 4.28. Kooperatif ortaklarının buzağı desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörlerin analizi

Değişkenler	**Katsayı**	**Std. Hata**	**p-Değeri**	**Eğim**
Sabit	4.91882	2.15504	0.02246**	
Yaş	-0.0220098	0.0241419	0.36194	-0.00266783
Eğitim	0.106828	0.31347	0.73326	0.0129488
Tarımsal eğitim alma	-1.00996	0.46282	0.02910**	-0.122419
TV'de tarımsal programları izleme	-0.825938	0.633953	0.19263	-0.100113
Bilgiye ulaşmada internet kullanma	0.682802	0.47353	0.14932	0.0827633
Tarım dışı gelir varlığı	0.0483624	0.608958	0.93670	0.00593064
Destekleri takip ettikleri kaynak	-0.611996	0.272497	0.02471**	-0.0741809
Arazi miktarı	0.00254399	0.00500997	0.61160	0.00030836
X^2	17.2645 (p: 0.0275)			

***: % 1 önem derecesi, **: % 5 önem derecesi, *: % 10 önem derecesi

Model genel olarak anlamlı çıkmıştır (X^2: 17.2645, p: 0.0275). Analiz sonucuna göre kooperatif ortaklarının tarımsal eğitim almaları ile tarımsal destekleri takip ettikleri

kaynaklar buzağı desteğinden memnun olma üzerinde etkili faktörlerdir.

Ortakların tarımsal bir konuda eğitim almaları ile buzağı desteğinden memnun olmaları arasında negatif yönlü bir ilişki olup eğitim almış olma %5 için anlamlıdır. Yani %95 olasılıkla tarımsal bir konuda eğitim alanlar eğitim almayanlara göre %12 daha fazla destekten memnun olmama eğilimindedirler.

Buzağı desteğinden memnun olma ile desteklerden haberdar olunan kaynaklar arasında negatif yönlü bir ilişki olup bilgi kaynağı olarak kooperatifi belirtenler tarım il/ilçe müdürlüğü diyenlere göre; bilgi kaynağı olarak tarım il/ilçe müdürlüğü diyenler internet diyenlere göre; internet diyenler de yakın arkadaş diyenlere göre %7,4 daha fazla destekten memnun olma eğiliminde olan kişilerdir.

Çalışmada kooperatif ortaklarının süt primi desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörler lojistik regresyon ile analiz edilmiştir. Lojistik regresyon modelinin bağımlı değişkeni, ortakların süt primi desteğinden memnun olma durumlarıdır. Ortakların destekten memnun olmaları 1, memnun olmamaları 0 olarak kabul edilmiştir. Destekten memnun olmayı açıklamada kullanılan açıklayıcı değişkenler eğitim seviyesi (1: Okur-yazar, 2: İlkokul, 3: Ortaokul, 4: Lise, 5: Üniversite, 6: Lisansüstü), bilgiye ulaşmada internet kullanma durumu (1: Kullanan, 0: Kullanmayan), kurumlarla görüşme sıklığı (1:Haftada bir 2:İki haftada bir 3:Ayda bir 4:Altı ay ve üstü) ve arazi miktarlarıdır (dekar). Modelin çözümlenmesinden sonra istatistiki açıdan anlamlı çıkan değişkenler açıklanmıştır (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29. Kooperatif ortaklarının süt primi desteğinden memnun olmalarında etkili olan faktörlerin analizi

Değişkenler	**Katsayı**	**Std. Hata**	**p-Değeri**	**Eğim**
Sabit	1.78969	1.30153	0.16911	---
Eğitim	-0.0326745	0.205419	0.87362	-0.00811733
Bilgiye ulaşmada internet kullanma	0.534669	0.29719	0.07201*	0.132828
Kurumlarla görüşme sıklığı	-0.471669	0.281994	0.09440*	-0.117177
Arazi miktarı	-0.00455229	0.00354149	0.19865	-0.00113093
X^2	10.4642			
	(p: 0.0333)			

***: % 1 önem derecesi, **: % 5 önem derecesi, *: % 10 önem derecesi

Model genel olarak anlamlı çıkmıştır (X^2: 10.4642, p: 0.0333). Analiz sonucuna göre kooperatif ortaklarının bilgiye ulaşmada internet kullanma durumları ve kurumlarla görüşme sıklıkları süt primi desteğinden memnun olma üzerinde etkili faktörlerdir.

Buna göre tarımsal bilgiye ulaşmada internet kullananların süt primi desteğinden memnun olma eğilimleri, internet kullanmayanlara göre %13,28 daha fazla bulunmuştur.

Tarımsal kurumları ziyaret etme sıklığı arttıkça da süt primi desteğinden memnun olma eğilimi %11,71 oranında azalmaktadır.

BÖLÜM 5
SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Çanakkale İli Biga İlçesinde süt üreticiliği yapan üreticilerin mevcut tarım politikalarından faydalanma düzeylerini etkileyen faktörlerin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma Biga ilçesinde yer alan üç köy seçilerek gerçekleştirilmiştir. Bunlar üretimin en yüksek olduğu, üretimin orta seviyede olduğu ve üretimin en düşük seviyede olduğu köylerdir. Bu köylerde tarımsal kalkınma kooperatifine bağlı 186 üreticiden ulaşılabilen 177 tanesi ile yüz yüze anketler yapılmıştır.

Anket sonuçları öncelikle üreticilerin kişisel potansiyelleri ve işletme yapılarını ortaya koymak amacıyla yaş, eğitim, tecrübe, arazi yapısı, gelir durumu, bitkisel ve hayvansal üretim deseni gibi durumlarını belirleyecek şekilde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda anket yapılan üreticilerin %93,8'inin erkek ve %6,2'sinin ise kadın olduğu, yaş ortalamasının yaklaşık 52 olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin %54,2'sinin ilkokul, %28,2'sinin ortaokul, %14,1'inin lise ve %3,4'ünün ise yükseköğretim mezunu olduğu eğitim seviyesinin ilköğretimde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Diğer taraftan hane nüfusu ortalaması 3,43 hanede tarımda çalışan sayısı ortalama 2, üreticilerin tarımda çalışma süresi ortalama 27 yıl olduğu ve üreticilerin %95,5'inin sosyal güvencelerinin olduğu tespit edilmiştir.

Özellikle son yıllarda uygulanan kırsal kalkınma politikaları kapsamında sağlanan fonlardan kadın ve genç nüfusun daha fazla fon kullandırıldığı gerçeğinde yola çıkarak araştırma bölgesinde kadın ve genç nüfusun bu konuda teşvik edilmesi önerilebilir.

Anket yapılan işletmelerde işletme yapısı ve tarımsal varlıkların tespiti açısından sorulan sorulardan mülk arazi varlığında sulu arazi alan ortalaması 31,51 dekar ve 3,20 parça, kıraç arazi ise ortalama 23,58 dekar ve 2,62 parçadan oluştuğu anlaşılmıştır. Üreticilerin kiracılıkla işlettikleri arazilerde sulu arazi ortalaması 38,19 dekar ve 2,85 parça, kıraç arazi ise ortalama 34,32 dekar ve 2,71 parçadan oluşmaktadır. Ortakçılıkla işlettilen arazilerin ise arazi ortalaması 43,37 dekar ve 3,37 parça, kıraç arazi ise ortalama 31,66 dekar ve 4,33 parça olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda süt üretim faaliyeti yapan işletmelerin yem yukarıda tespit edilen arazi varlığından yola çıkarak yem bitkileri ekim alanlarını geliştirmesi ve üretim maliyetlerini düşürmesi önerilebilir.

İşletmeler hayvan varlığı açısından incelendiğinde işletme başına ortalama 8,63 baş inek, 1.4 baş dana, 3.24 baş düve, 2,96 baş buzağı**,** 6.91 baş koyun, 2.86 baş kuzu ve 0.03

baş oğlak düşmektedir. Toplamda ortalama hayvan varlığı 26,07, ortalam süt üretimi ise günlük 126,4 kilogramdır.

Bulgular işletmelerin ortalama hayvan varlığının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu göstermesine rağmen süt ineği varlığının 10 başın altında kaldığı görülmektedir. Bu bulgular ışığında özellikle yüksek verimli büyük baş hayvan varlığının artırılması önerilebilir.

Anket yapılan üreticilerin eğitim ve bilinç seviyesi hakkında fikir sahibi olmak amacıyla tarımsal eğitim alma, bilimsel toplantılara katılma, uzmanlarla görüşme, dergi ve gazete abonelikleri, tarımsal programları izleme ve internet kullanımı durumları sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplardan üreticilerin %87'si son bir yılda herhangi bir tarımsal eğitim almadığını, üreticilerin %63,3'ünün altı ay ve üstü zamanda, %31,6'sının ayda 1, %4,5'unun iki haftada bir, sadece %0,6'sının ise haftada bir görüştüğü belirtilmiştir. Üreticilerin %1,7'si mesleki bir dergiye abone, %49,2'si tarımsal bilgiye ulaşmak için internet kullandığını, %82,5 tarımla ilgili programlarını izlediğini ifade etmiştir. Anket gerçekleştirilen üreticilerin güncel tarımsal desteklemeler ile ilgili bilgileri %50,3'ünün üye olduğu kooperatiften, %29,4'ünün tarım ilçe müdürlüklerinden, %11,3'ünün yakın arkadaşlarından ve %9,0'unun internet kullanarak elde ettikleri belirtilmiştir.

Üreticilerin eğitim ve bilinç düzeyi ile ilgili bulgularda özellikle televizyondan bilgi alma konusunda eğilimli oldukları tespit edilmiştir. Bu konudaki TV program ve kamu spotlarının geliştirilmesi gereklidir.

Üreticilerin yaptıkları tarımsal faaliyetten elde ettiği gelir dağılımları incelendiğinde %27,7'sinin 10.000 TL'den az, %39,5'inin 10.000-20.000 TL arasında, %25,4'ünün 20.000-50.000 TL arasında ve %7,3'ünün ise 50.000 TL'den yüksek gelir elde edildiği saptanmıştır. Üreticilerin %83,6'sı tarım dışı gelire sahip olduğunu ve büyük çoğunluğu bu gelirin yıllık 10.000 ile 20.000 TL arasında olduğunu ifade etmiştir.

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin üretici örgütlerine üyelik durumuna bakıldığında tamamının (%100) tarımsal kalkınma kooperatifine, %45,2'sinin tarım kredi kooperatifine, %11,9'unun üretici birliğine, %1,7'sinin tarım satış kooperatifine ve %9,6'sının yetiştirici birliğine üye olduğu belirtilmiştir.

Anketin gerçekleştirildiği üreticilere üye oldukları üretici örgütlerinin hizmetlerinden faydalanma durumları sorulmuştur. Tarımsal kalkınma kooperatifine üye olan üreticilerin %96'sının, tarım kredi kooperatifine üye olan üreticilerin %95'inin, tarım satış kooperatifine üye olan üreticilerin tamamının (%100), üretici birliğine üye olan üreticilerin %90,5'inin ve yetiştirici birliğine üye olan üreticilerin ise %94,1'inin hizmetlerden faydalandığı beyan

edilmiştir. Yapılan likert ölçekli analizlerde Üreticilerin üye olunan tarımsal örgütler içinden en fazla tarımsal kalkınma kooperatifinden memnun oldukları en az ise tarım satış kooperatifinden memnun oldukları anlaşılmıştır.

Bu bulgular üreticilerin örgütlenme konusunda aktif olduğu ve üye oldukları kooperatiflerin hizmetlerinden memnun oldukları görülmektedir. Özellikle tarımsal amaçlı kalkınma kooperatiflerinin eğitim, pazarlama ve girdi temini konsundaki faaliyetlerinde sürdürülebilirliği sağlamaları gereklidir.

Üreticilerin mevcut politikalardan ve desteklemelerden memnuniyet ve bilinç düzeyleri ile ilgili bilgiler incelendiğinde araştırma alanında üreticilerin 4 ay ve üzeri buzağı-malak desteğinden %99,4 soy kütüğü desteğinden %11,3 döl kontrolü desteğinden 11,3 süt primi desteğinden %100 yem bitkileri desteğinden %90,4 aşı desteğinden %98,9 üreticinin faydalandığı anlaşılmıştır. Üreticilerin buzağı-malak desteği, soy kütüğü, döl kontrolü, süt primi, yem bitkileri ve aşı desteği gibi desteklerden faydalandıkları ve bu desteklerden orta düzeyde memnuniyet duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıdaki bulgular ışığında karar alıcı ve politika yapıcını tüm desteklerden üreticinin memnuniyetini artıracak kararlar alması önemlidir.

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin hayvan hastalıkları konusunda %84,80'i kooperatiflerinin bünyesinde çalışan veterinerlerden, %83,3'ü özel veteriner çağırdığını, %37,6'sı ise tarım il/ilçe müdürlüklerinden destek aldıklarını belirtmişlerdir. Anket gerçekleştirilen üreticilerden %88,13'ü hiç hayvan ithal etmezken, %11,86'sı daha önce hayvan ithal ettiklerini belirtmişlerdir. Hayvan ithal eden üreticilerden %85,7'si memnun olduğunu, %14,28'i ise memnun kalmadığını iletmiş ve %57,14'ü ileride tekrar hayvan ithal edebileceğini %42,85'i ise bir daha hayvan ithal etmek istemediklerini belirtmişlerdir.

Özellikle ithal hayvan konusunda bakanlık faaliyetlerinin etkinleştirilmesi ve üreticinin bilinç düzeyinin geliştirlmesi gerekmektedir.

Üreticilerin mevcut desteklerden memnuniyetlerini etkileyen faktörlerin tespit etmek amacıyla yapılan regrasyon analizlerinde buzağı desteği ve süt pirimi destekleri konusunda kurulan modeller anlamlı çıkmıştır. Bu desteklerden memnuniyeti etkileyen faktörler ise tarımsal eğitim alma, desteklerle ilgili bilgi alınan heber kaynağı, tarımsal bilgiye ulaşmada internet kullanımı ve ilgili kurumları ziyaret sıklığı etkili faktörler olarak tespit edilmiştir.

Araştırmanın tamamından elde eilen bulgular ışığında üreticinin eğitim ve bilinç düzeyini iyileştiricek faaliyetler ve karar alıcıların desteklemelerle ilgili aksaklıkları giderecek düzenlemeler genel olarak önerilebilir.

KAYNAKLAR

Aksoy A., Terin M., Keskin A., 2012. Türkiye Süt Sığırcılığında Islah ve Destekleme Politikalarının Bölgesel Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg., 43 (1): 59-64.

Anonim, 2007. IX. Kalkınma Planı 2007-2013 Hayvancılık Özel ihtisas Komisyonu Raporu. DPT Yayın No: 2717 ÖİK: 670, Ankara.

Anonim, 2017a. Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporları. https://canakkale.tarim.gov.tr/Menu/13/Brifingler. Erişim Tarihi: 06.10.2017.

Anonim,2017b.(http://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=29304&tipi=17&sube=0). Erişim Tarihi: 06.10.2017

Anonim, 2017c. http://bursadsyb.org.tr/islah-amacli-cig-sutte-kalitenin-desteklenmesi/. Erişim Tarihi: 06.10.2017.

Anonim 2017d. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Koyun-Keci-Destegi. Erişim Tarihi: 06.10.2017.

Anonim, 2017e. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Ipek-Bocegi. Erişim Tarihi: 30.9.2017.

Anonim, 2017f. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Suru-Yoneticisi-Istihdam-Destegi. Erişim Tarihi: 30.9.2017.

Anonim, 2017g. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Hastaliktan-Ari-Isletme-Desteklemesi. Erişim Tarihi: 04.11.2017.

Anonim, 2017h. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Hastaliktan-Ari-Isletme-Desteklemesi. Erişim Tarihi: 04.11.2017.

Anonim, 2017ı. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Hayvan-Hastaligi-Tazminati-Desteklemeleri. Erişim Tarihi: 04.11.2017.

Anonim, 2017i. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Besilik-Erkek-Sigir-Destegi. Erişim Tarihi: 04.11.2017.

Anonim, 2017j. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Programli-Asi-Uygulamalari. Erişim Tarihi: 04.11.2017.

Anonim, 2017k. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Hayvan-Gen-Kaynaklari. Erişim Tarihi: 04.11.2017.

Anonim, 2017l. https://ankara.tkdk.gov.tr/Duyuru.aspx?Id=708. Erişim Tarihi: 13.5.2018.

Anonim, 2017m. https://www.kosgebkredisi.com/tkdk-hayvancilik-destekleri/. Erişim Tarihi: 13.5.2018.

Anonim, 2018a. http://www.bigatso.tobb.org.tr/biga/yeri-ve-konumu.html. Erişim Tarihi: 20 Kasım 2018.

Anonim, 2018b. http://www.biga.gov.tr/nufus-bilgileri. Erişim Tarihi: 20 Kasım 2018.

Anonim, 2018c. http://www.bigatso.tobb.org.tr/biga/yeri-ve-konumu.html. Erişim Tarihi: 20 Kasım 2018.

Anonim, 2018d. http://www.biga-rehberi.com/Biga%20Bilgileri/Biga-ve-Tarim-f144.html. Erişim Tarihi: 20 Kasım 2018.

Anonim,2018e.http://webdosya.csb.gov.tr/db/canakkale/duyurular/plan_aciklama_raporu_5000-20180302080016.pdf. Erişim Tarihi: 20 Kasım 2018.

Anonim, 2018f. https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=5883 Erişim Tarihi: 14.12.2018.

Anonim, 2018g. http://www.tarimdunyasi.net. Erişim Tarihi: 20 Aralık 2018.

Anonim, 2018h. www.tarimdunyasi, net/2016/07/21/buzağı-desteği/. Erişim Tarihi: 5 Aralık 2018.

Anonim, 2018ı. http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/05/20180508-5.htm). Erişim Tarihi: 05.10.2018

Anonim, 2018i. https://www.aricilik.com.tr/2018-yili-arili-kovan-destek-basvurulari/. Erişim Tarihi: 21.6.2018.

Anonim, 2018j. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Tiftik-Uretim. Erişim Tarihi: 17.8.2018.

Anonim, 2018k. http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/05/20180508-5.htm. Erişim Tarihi: 08.05.2018.

Anonim, 2018l. http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/05/20180508-5.htm. Erişim Tarihi: 04.10.2018.

Anonim, 2018m. http://www.hibe-destekleri.com/yumurta-ureten-tarimsal-isletmelere-hibe-destekleri-101-4.html. Erişim Tarihi: 04.09.2018.

Anonim, 2018n. http://ipardhibesi.com/sut-urunlerinin-islenmesi. Erişim Tarihi: 04.09.2018.

Anonim, 2018o. http://ipardhibesi.com/et-urunlerinin-islenmesi. Erişim Tarihi: 04.09.2018.

Anonim, 2019, TÜİK Hayvancılık istatistikleri, http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1002. Erişim Tarihi:23.05.2019.

Ata N., Yılmaz H., 2015. Türkiye'de Uygulanan Hayvansal Üretimi Destekleme Politikalarının Süt Sığırcılığı İşletmelerine Yansımaları: Burdur İli Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi., 10(1): 44-54.

Boz İ., 2013. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. KSÜ Doğa Bil. Derg., 16(1):24-32.

Bulutcu A.B., 2015. IPARD Programı ile Ulusal Kırsal Kalkınma Programlarının Tamamlayıcılık Açısından Değerlendirilmesi. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, AB Uzmanlık Tezi.

Büyüköztürk Ş., Aygün Ö., Çakmak E.K., Karadeniz Ş., 2014. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Pegem Akademi Yayıncılık. 18. Baskı. ISBN: 9944919289.

Dellal İ, Tan S., 2001. Türkiye'de Süt Sektörü ve Sütçülük Politikaları. Tarım Ekonomisi Dergisi, Sayı: 6: 27-39.

Demir P., Aral Y., Sarıözkan S., 2014. Kars İli Süt Sığırcılık İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Üretim Maliyetleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 25(1), 1-6.

Doğan N., Kızıloğlu S., 2015. "Süt Üreten İşletmelerin Başarısını Etkileyen Faktörlerin Analizi: Gümüşhane İli Örneği", Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 5(3): 49-56.

Gaytancıoğlu O., 2009. Türkiye'de ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikası. Sektörel Yayınlar, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2009-14, İstanbul.

Gençdal F., Terin M., Yıldırım İ, 2016. Tarımsal Kooperatif Ortağı Olan ve Olmayan Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Belirli Kriterler Açısından Karşılaştırılması: Van İli Gevaş İlçesi Örneğ" i. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 33(1):1-8.

Günaydın G., 2006. Türkiye Tarım Sektörü, Tarım ve Mühendislik Dergisi, Ankara. https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=5883.

Koyubenbe N., 2005. İzmir İli Ödemiş İlçesinde Süt Sığırcılığının Geliştirilmesi Olanakları Üzerine Bir Araştırma. Hayvansal Üretim Dergisi., 46(1): 8-13.

Koyubenbe N., 2015, Türkiye'de Süt Sığırcılığına Yönelik Politikalar. Hayvansal Üretim Dergisi., 56(2). 1-8.

Kurt A., 1988. Türkiye'de Süt Sanayinin Durumu ve Geliştirme Politikaları. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 31. Özel Sayı 211-220.

Olgun F.A., Sevilmiş G., 2017. AB Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD) ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. Tarım Ekonomisi Dergisi, 23(1): 25-36.

Ören M.N., Bahadır B., 2005. Türkiye'de ve OECD Ülkelerinde Hayvansal Ürün Politikaları ve Bu Politikalar Sonucu Ortaya Çıkan Transferler. Hayvansal Üretim 46(1): 1-7.

Özkaya T., Oyan O., Işın F., Uzmay A., 2001. Türkiye'de Tarımsal Destekleme Politikalarının Dünü-Bugünü- Geleceği. Türkiye Ziraat Odaları Birliği Yayınları, Yayın No: 208, Ankara.

Sarıca Ş., Ulutaş Z., Şahin A., 2004. Türkiye Hayvancılığının Mevcut Durumu. GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 21(1): 91-98.

Sayın C., 2001. Türkiye'de Hayvancılık Politikaları ve Reform Arayışlarının Etkileri. Akadeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 14(1): 139-150.

Şahin K., 2001. Kayseri İlinde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısal Özellikleri ve Pazarlama Sorunları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi, 11(1):79-86.

Tan S., 2001. Türkiye'de Sütçülük Sektöründe Bölgeler Arası Yapısal Değişimin Spatial Denge Modeli ile Analizi. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Erzurum.

Tan S., Ortan Ü., Everest B., 2014. Uygulamada Olan Tarım Politikaları Kapsamında Çanakkale'nin Mevcut Durumunun İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 2(1), 45-55.

Tan S., 2013. Süt Sektöründe Uygulanan Politikalar ve Sürdürülebilirlik: Biga İlçesi Örneği. Biga Sığırcılık Çalıştayı, 28 Şubat 2013. Çanakkale.

Terin M., 2014. Avrupa Birliği'ne Tam Üyeliğin Türkiye Sütçülük Sektörüne Muhtemel Bölgesel Etkilerinin Analizi. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Erzurum.

Topuz F., 2000. Türkiye'de Hayvancılığın Durumu ve Fiyat Dışı Destekleme Uygulamaları. T.C: Ziraat Bankası Yayınları, Ankara.

Yavuz F., 2001. Tarım Politikası 2, Genel Politikalar ve Uluslararası Ticaret, Atatürk Üniversitesi Fakültesi Yayınları, Erzurum.

Yavuz F., 2006. Türkiye'de Tarım. Tarım ve Orman Bakanlığı Yayınları. Ankara.

Yavuz F., Tan S., Zulauf C.R., 2004. Regional Impacts of Alternative Price Policies for Turkey s Dairy Sector. Turkish Journal of Veterinary & Animal Sciences, (28), 537-543.

Yılmaz İ., Karadaş K., Sarı M., Kaygısız A., 2015. Kars Yöresindeki Süt İşleme Tesislerinin Mvcut Durumu ve Bazı Üretim Özelliklerinin Belirlenmesi. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enst. Dergisi, 5(3): 77-82.

Yurdakul O., Smith D., Koç A., Fuller F., Şengül H., Akdemir Ş., Ören N., Aksoy Ş., Yavuz F., Saner G., Akbay A., Yalçın İ., 1999. Türkiye'de Hayvansal Ürünler Arzı ve Yem Talebi: Mevcut Durumun Değerlendirilmesi ve Alternatif Politika Senaryoları. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 17, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Burcu BÜYÜKCAN

Doğum Yeri: İstanbul

Doğum Tarihi: 15.04.1984

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İLETİŞİM

E-posta Adresi: burcubuyukcan@gmail.com